

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของนักศึกษาบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยโดยได้นำเสนอสาระสำคัญแบ่งเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

2.1.1 ประวัติความเป็นมา

2.1.2 กลไกการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจของอาเซียน

2.1.3 สถานการณ์ของประเทศไทยกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

2.1.4 การเตรียมความพร้อมของประเทศไทยเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

2.1.5 อาชีพที่อาเซียนคาดหวัง

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้

2.2.1 ความหมายของการรับรู้

2.2.2 กระบวนการรับรู้

2.2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อม

2.3.1 ความหมายของความพร้อม

2.3.2 องค์ประกอบของความพร้อม

2.3.3 ความพร้อมทางการศึกษา

2.4 คุณลักษณะของบัณฑิตในอนาคต

2.5 ข้อมูลของ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

2.1.1 ประวัติความเป็นมา

ข้อมูลพื้นฐานของอาเซียนสรุปมาจากเอกสารของกลุ่มงานนโยบาย กรมอาเซียน (2546) คำว่า “อาเซียน” ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “ASEAN” ย่อมาจาก Association of South East Asian Nations และแปลเป็นภาษาไทยได้ว่า สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และในปัจจุบันอาเซียนมีประเทศสมาชิกทั้งหมด 10 ประเทศ ได้แก่ ไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ บรูไน เวียดนาม พม่า กัมพูชา และลาว สำหรับข้อมูลทางภูมิศาสตร์ พบว่า อาเซียนมีพื้นที่ประมาณ 4,435,570 ตารางกิโลเมตร ส่วนประชากรของประเทศสมาชิกมีประมาณ 590 ล้านคน ส่วน GDP คิดเป็นมูลค่าประมาณ 1.5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ

(1) การก่อตั้ง

อาเซียน ก่อตั้งขึ้นโดยปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) โดยอาเซียนได้ถือกำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรกโดยมีสมาชิกจำนวน 5 ประเทศ ซึ่งลงนามโดยรัฐมนตรีของ 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม ปี ค.ศ. 1967 หรือ ปี พ.ศ. 2510 และต่อมาได้เพิ่มเป็น 10 ประเทศ โดยประเทศบรูไน ดารุสซาลาม เข้าเป็นสมาชิกประเทศที่ 6 เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2527 เวียดนามเข้าเป็นสมาชิกประเทศที่ 7 เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2538 ลาวและพม่าเข้าเป็นสมาชิกประเทศที่ 8 และ 9 ตามลำดับ เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2540 และกัมพูชาเป็นสมาชิกประเทศที่ 10 เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2542 ในปัจจุบัน สำหรับ “กฎบัตรอาเซียน” ได้มีการลงนามเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2551 ซึ่งทำให้อาเซียนมีสถานะคล้ายกับสหภาพยุโรปมากยิ่งขึ้น และในปี พ.ศ. 2553 เริ่มประกาศใช้เขตการค้าเสรีอาเซียน และกำลังจะก้าวสู่ความเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558

ภาพที่ 2.1 ตราสัญลักษณ์ของอาเซียน

อาเซียนมีคำขวัญว่า “One Vision, One Identity, One Community” หรือ “หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งเอกลักษณ์ หนึ่งประชาคม” สัญลักษณ์ของ อาเซียน คือ ต้นข้าวสีเหลือง 10 ต้นมัดรวมกันไว้

หมายถึง ประเทศสมาชิกรวมกันเพื่อมิตรภาพและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน สันติภาพ
หมายถึง สันติภาพและความมั่นคง สีแดง หมายถึง ความกล้าหาญและความก้าวหน้า สีขาว
หมายถึง ความบริสุทธิ์ และ สีเหลือง หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง (ดังภาพที่ 2.1)

(2) วัตถุประสงค์ของการก่อตั้ง

อาเซียนก่อตั้งขึ้นตามปฏิญญากรุงเทพฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความร่วมมือในการเพิ่มอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม และวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศสมาชิก ตลอดจนการรักษาสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาค และเปิดโอกาสให้คลายข้อพิพาทระหว่างประเทศสมาชิกอย่างสันติ สำหรับวัตถุประสงค์ตามปฏิญญากรุงเทพฯ (กรมอาเซียน, 2546) โดยสรุปมีดังนี้

- 1) เพื่อส่งเสริมความร่วมมือ และความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และการบริหาร
- 2) เพื่อส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงส่วนภูมิภาค
- 3) เพื่อเสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมในภูมิภาค
- 4) เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในอาเซียนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดี
- 5) เพื่อให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในรูปแบบของการฝึกอบรมและการวิจัย และส่งเสริมการศึกษาด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- 6) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเกษตรและอุตสาหกรรม การขยายการค้า ตลอดจนการปรับปรุงการขนส่งและการคมนาคม
- 7) เพื่อเสริมสร้างความร่วมมืออาเซียนกับประเทศภายนอก องค์การความร่วมมือแห่งภูมิภาคอื่น ๆ และองค์การระหว่างประเทศ

(3) โครงสร้างของอาเซียน

1) สำนักเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretariat)

สำนักเลขาธิการอาเซียนได้จัดตั้งขึ้น วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2519 ตามข้อตกลงที่ลงนามโดยรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 1 เพื่อทำหน้าที่ประสานงานและดำเนินงานตามโครงการและกิจกรรมต่างๆ ของสมาคมอาเซียนและเป็นศูนย์กลางในการติดต่อระหว่างสมาคมอาเซียน คณะกรรมการ ตลอดจนสถาบันต่าง ๆ และรัฐบาลของประเทศสมาชิก

สำนักเลขาธิการอาเซียนตั้งอยู่ที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย โดยมีหัวหน้าสำนักงานเรียกว่า “เลขาธิการอาเซียน” ซึ่งเมื่อเดือนกรกฎาคม 2545 ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 35 (ได้แต่งตั้งนาย Ong Keng Yong” ชาวสิงคโปร์ เป็นเลขาธิการอาเซียนคนที่ 11 แทนนาย Rodolfo C. Severino Jr. เลขาธิการอาเซียนคนที่ 10 โดยจะมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 5 ปี ตั้งแต่ 1 มกราคม 2546 ถึง 31 ธันวาคม 2550 ต่อมาคนที่ 12 เป็นคนไทยคือนายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ 1 มกราคม 2551 ถึง 31 ธันวาคม 2555 และเลขาธิการอาเซียนคนปัจจุบัน คนที่ 13 เป็นชาวเวียดนามคือนายเล เลือง มินห์ (Le Luong Ming) มีระยะเวลาดำรงตำแหน่งในช่วง 1 มกราคม 2556 ถึง ปี พ.ศ. 2560 (กรมอาเซียน, 2556)

2) สำนักงานอาเซียนแห่งชาติ หรือกรมอาเซียน (ASEAN National Secretariat)

เป็นหน่วยงานในกระทรวงการต่างประเทศของประเทศสมาชิก ซึ่งแต่ละประเทศได้จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบประสานงานเกี่ยวกับอาเซียนในประเทศนั้น ๆ และติดตามผลของการดำเนินกิจกรรม/ความร่วมมือต่าง ๆ สำหรับประเทศไทยนั้น ได้มีการจัดตั้งกรมอาเซียนให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านอาเซียนดังกล่าว

(4) การกำหนดนโยบายและการดำเนินงาน

1) การประชุมระดับหัวหน้ารัฐบาลอาเซียนหรือการประชุมสุดยอดอาเซียน (The Meeting of the ASEAN Heads of State/Government: ASEAN Summit)

การประชุมหัวหน้ารัฐบาลอาเซียนเป็นกลไกสูงสุดในการกำหนดนโยบายและแนวทางการร่วมมือของอาเซียน โดยนับตั้งแต่มีการจัดตั้งสมาคมอาเซียนเป็นต้นมาได้มีการประชุมสุดยอดอาเซียนอย่างเป็นทางการไปแล้วรวม 16 ครั้ง ซึ่งเป็นกลไกการสร้างความร่วมมือของประเทศสมาชิก 10 ประเทศ ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน โดยที่ประมุขของรัฐบาลของแต่ละประเทศสมาชิกจะมาอภิปรายและแก้ไขประเด็นปัญหา ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมไปถึงการจัดการประชุมร่วมกับประเทศนอกกลุ่มสมาชิกเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนนี้จัดขึ้นครั้งแรกที่จังหวัดบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย ในปี พ.ศ. 2519 และผลจากการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ 3 ณ กรุงมะนิลา ในปี พ.ศ. 2530 สรุปว่าผู้นำประเทศสมาชิกกลุ่มอาเซียนควรจะมีการประชุมขึ้นทุก 5 ปี การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งต่อมาที่ประเทศสิงคโปร์ ในปี พ.ศ. 2535 ได้เสนอให้จัดการประชุมทุก 3 ปีแทน และต่อมาในปี พ.ศ. 2544 ผู้นำสมาชิกประเทศกลุ่มอาเซียนได้เสนอให้จัดการประชุมขึ้นทุกปีเพื่อแก้ไขปัญหาความที่ส่งผลกระทบในพื้นที่ สำหรับกำหนดการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนที่ผ่านมาแสดงในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 กำหนดการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนอย่างเป็นทางการ

ครั้งที่	วันที่	ประเทศเจ้าภาพ	สถานที่จัดการประชุม
1	23– 24 กุมภาพันธ์ 2519	 อินโดนีเซีย	บาห์ลี
2	4– 5 สิงหาคม 2520	 มาเลเซีย	กัวลาลัมเปอร์
3	14– 15 ธันวาคม 2530	 ฟิลิปปินส์	มะนิลา
4	27– 29 มกราคม 2535	 สิงคโปร์	สิงคโปร์
5	14– 15 ธันวาคม 2538	 ไทย	กรุงเทพมหานคร
6	15– 16 ธันวาคม 2541	 เวียดนาม	ฮานอย
7	5– 6 พฤศจิกายน 2544	 บรูไน	บันดาร์เสรีเบกาวัน
8	4– 5 พฤศจิกายน 2545	 กัมพูชา	พนมเปญ
9	7– 8 ตุลาคม 2546	 อินโดนีเซีย	บาห์ลี
10	29– 30 พฤศจิกายน 2547	 ลาว	เวียงจันทน์
11	12– 14 ธันวาคม 2548	 มาเลเซีย	กัวลาลัมเปอร์
12	11– 14 มกราคม 2550 (2007)	 ฟิลิปปินส์	เซบู (Cebu)
13	18– 22 พฤศจิกายน 2550	 สิงคโปร์	สิงคโปร์
14	27 กุมภาพันธ์ - 1 มีนาคม 2552 10-11 เมษายน 2552	 ไทย	ชะอำ, หัวหิน, พัทยา
15	23-25 ตุลาคม 2552	 ไทย	ชะอำ, หัวหิน
16	8-9 เมษายน 2553	 เวียดนาม	ฮานอย
17	28 – 30 ตุลาคม 2553	 เวียดนาม	ฮานอย
18	7 – 8 พฤษภาคม 2554	 อินโดนีเซีย	จาการ์ตา
19	17 – 19 พฤศจิกายน 2554	 อินโดนีเซีย	จาการ์ตา
20	3 – 4 เมษายน 2555	 กัมพูชา	พนมเปญ
21	พฤศจิกายน 2555 (2012)	 กัมพูชา	พนมเปญ

ที่มา: ฌรงค์ โพธิ์พูกษานันท์ (2556, น. 54)

2) การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน (ASEAN Ministerial Meeting: AMM) เป็นการประชุมประจำปีของรัฐมนตรีต่างประเทศของอาเซียน และอาจจัดให้มีการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนสมัยพิเศษ (ASEAN Foreign Ministers' Retreat) ขึ้นได้ตามความจำเป็น เพื่อรับผิดชอบในการกำหนดแนวทางในระดับนโยบายและทำหน้าที่ทบทวน

ข้อตัดสินใจต่าง ๆ มอบนโยบายและโครงการให้คณะกรรมการประจำอาเซียนหรือคณะกรรมการอื่น ๆ ดำเนินการต่อไป นอกจากนี้ รัฐมนตรีต่างประเทศจะเป็นผู้ลงนามในความตกลงที่เกี่ยวกับความร่วมมือด้านต่างๆ ของอาเซียนด้วย การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน สมัยที่ 35 จัดขึ้นที่บันดาร์ เสรี เบกาวัน ประเทศบรูไน ดารุสซาลาม เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม- 1 สิงหาคม 2545 และการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน สมัยที่ 36 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 15-19 มิถุนายน 2546 ที่กรุงเทพมหานคร

3) การประชุมระดับรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนกับรัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศคู่เจรจา (Post Ministerial Conferences: PMC)

ภายหลังการประชุม AMM ในแต่ละปี รัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนจะร่วมประชุมกับรัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศคู่เจรจา ร่วมและแยกเป็นรายประเทศ เพื่อหารือในเรื่องความร่วมมือและความช่วยเหลือในโครงการต่าง ๆ ตลอดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระดับนโยบายเกี่ยวกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและความมั่นคงที่มีความสนใจร่วมกันกับประเทศคู่เจรจาดังกล่าว

4) การประชุม ระดับรัฐมนตรีอื่น ๆ ประกอบด้วย

การประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Ministers: AEM) ซึ่งจะหารือและพิจารณาร่วมกันเกี่ยวกับกิจกรรมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ ทั้งในระดับภายในภูมิภาค และกับประเทศนอกกลุ่มเป็นประจำอย่างน้อยปีละครั้ง

การประชุมคณะมนตรีเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA Council) ซึ่งเป็นผลจากการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 4 ที่ให้มีการกำกับดูแล ประสานงาน และทบทวนการดำเนินการตามความตกลงว่าด้วยโครงการลดภาษีศุลกากรให้เป็นอัตราเดียวกันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียนโดยคณะมนตรีฯ ดังกล่าวจะรายงานต่อรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน

การประชุมคณะมนตรีเขตการลงทุนอาเซียน (AIA Council) ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อกำกับดูแล ประสานและทบทวนการดำเนินงานตามความตกลงจัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area)

การประชุมรัฐมนตรีเฉพาะด้าน (Sectoral ASEAN Ministers' Meeting) จัดขึ้นเป็นประจำเพื่อกำหนดแนวนโยบายและเร่งรัดการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการอาเซียนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งริเริ่มโครงการความร่วมมือในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านการเกษตรและป่าไม้ ด้านพลังงาน ด้านสังคม การพัฒนาชนบท ด้านการศึกษา ด้านกฎหมาย ด้านแรงงาน ด้านสาธารณสุข ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสารสนเทศ ฯลฯ

5) การประชุมในระดับคณะเจ้าหน้าที่

ด้านการเมือง คณะเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียน (ASEAN Senior Officials Meeting: SOM) ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงการต่างประเทศของอาเซียน ทำหน้าที่ดูแลความร่วมมือของอาเซียนด้านการเมืองและความมั่นคง รวมถึงประเด็นสำคัญอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการเมือง

ด้านเศรษฐกิจ คณะเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านเศรษฐกิจ (ASEAN Senior Economic Officials Meeting: SEOM) ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงที่รับผิดชอบงานเศรษฐกิจของอาเซียน ทำหน้าที่ดูแลความร่วมมือของอาเซียนด้านเศรษฐกิจ

คณะกรรมการประจำอาเซียน (ASEAN Standing Committee: ASC) ประกอบด้วย เลขาธิการอาเซียนและอธิบดีกรมอาเซียนของแต่ละประเทศสมาชิก ทำหน้าที่ดูแลดำเนินงานติดตามผล และพิจารณาทบทวนการปฏิบัติงานของอาเซียน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและอาจตัดสินใจในเรื่องเร่งด่วนได้ คณะกรรมการประจำอาเซียนนี้ ถือเป็นศูนย์กลางในการประสานงานดูแลรับผิดชอบงานด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ โดยปกติจะมีการประชุมคณะกรรมการประจำอาเซียนปีละ 4-5 ครั้ง ซึ่งประเทศที่เป็นประธานคณะกรรมการประจำอาเซียนจะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม ASC ครั้งแรกและครั้งสุดท้าย นอกนั้นจะจัดขึ้นที่สำนักเลขาธิการอาเซียน

ด้านการคลัง คณะเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการคลังอาเซียน (ASEAN Deputy Finance and Central Bankers Meeting: AFDM) ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงการคลังหรือผู้แทน

เฉพาะด้าน เช่น คณะเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านยาเสพติด (ASEAN Senior Officials Meeting on Drugs Matters: ASOD) ด้านสิ่งแวดล้อม (ASEAN Senior Officials on the Environment: ASOEN) คณะกรรมการอาเซียนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ASEAN Committee On Science and Technology: COST) คณะเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านสวัสดิการสังคมและการพัฒนา (ASEAN Senior Official on Social Welfare: SWD) คณะกรรมการอาเซียนด้านวัฒนธรรมและสนเทศ (ASEAN Committee on Culture and Information: COCI) คณะเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการพัฒนาชนบทและการแก้ไขปัญหาความยากจน (Senior Officials Meeting on Rural Development and Poverty Eradication: SOMRDPE) ฯลฯ

การประชุมร่วมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนกับอธิบดีอาเซียน (Joint Committee Meeting: JCM) เป็นการประชุมร่วมระหว่างเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียน เจ้าหน้าที่อาวุโสฝ่ายเศรษฐกิจและคณะกรรมการประจำอาเซียน (อธิบดีกรมอาเซียน) ที่จัดขึ้นเพื่อเตรียมการประชุมสุดยอดอาเซียนในแต่ละปี ทั้งด้านสาระและพิธีการ

(5) ความสัมพันธ์กับประเทศภายนอก

นอกจากความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกด้วยกันแล้ว อาเซียนยังได้มีความร่วมมือและสถาปนาความสัมพันธ์ในฐานะคู่เจรจา กับ 10 ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย แคนาดา ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้ อินเดีย จีน รัสเซีย และกับจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ในกรอบอาเซียน+3 และโครงการเพื่อการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) แต่ละประเทศสมาชิก อาเซียนจะแบ่งกันทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาเหล่านี้ โดยจะมีการผลัดเปลี่ยนกันทุก ๆ 3 ปี โดยประเทศสมาชิกของอาเซียนได้แบ่งหน้าที่กันดำเนินการ มีขอบเขตการประสานงานระหว่างในช่วง กรกฎาคม 2555 – กรกฎาคม 2558 ดังนี้ (กรมอาเซียน, 2555ก)

บรูไน ประสานงานระหว่างอาเซียนกับอินเดีย
 กัมพูชา ประสานงานระหว่างอาเซียนกับญี่ปุ่น
 อินโดนีเซีย ประสานงานระหว่างอาเซียนกับเกาหลีใต้
 ลาว ประสานงานระหว่างอาเซียนกับนิวซีแลนด์
 มาเลเซีย ประสานงานระหว่างอาเซียนกับรัสเซีย
 พม่า ประสานงานระหว่างอาเซียนกับสหรัฐอเมริกา
 ฟิลิปปินส์ ประสานงานระหว่างอาเซียนกับออสเตรเลีย
 สิงคโปร์ ประสานงานระหว่างอาเซียนกับแคนาดา
 ไทย ประสานงานระหว่างอาเซียนกับจีน
 เวียดนาม ประสานงานระหว่างอาเซียนกับสหภาพยุโรป

การดำเนินงาน ทำในขณะการประชุมระดับเจ้าหน้าที่ และการพบปะกันในระดับรัฐมนตรีในการประชุมที่เรียกว่า Post Ministerial Conferences (PMC) ระหว่างประเทศคู่เจรจา ซึ่งจะมีขึ้นภายหลังการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนในทุกปี รวมทั้งการประชุมระดับผู้นำอาเซียน+3 (APT) ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี และการประชุมสุดยอดอาเซียน-อินเดีย ซึ่งมีขึ้นภายหลังการประชุมสุดยอดอาเซียนในช่วงปลายปีของทุกปี และเพื่อเป็นการสนับสนุนการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาและองค์การระหว่างประเทศ อาเซียนได้จัดตั้งคณะกรรมการในนครหลวงของประเทศคู่เจรจา ที่เรียกว่า คณะกรรมการอาเซียนในประเทศที่สาม (ASEAN Committee in Third Country) คณะกรรมการดังกล่าว ประกอบด้วยหัวหน้าคณะผู้แทนทางการทูตของประเทศสมาชิกอาเซียนในประเทศเจ้าภาพมีหน้าที่ในการปรึกษาหารือและประสานงานกับรัฐบาลประเทศคู่เจรจาเกี่ยวกับความช่วยเหลือและความร่วมมือที่ให้แก่ประเทศอาเซียน

(6) ความร่วมมือด้านต่าง ๆ ระหว่างประเทศสมาชิกในอาเซียน

ความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคง อาเซียนได้มุ่งเน้นความร่วมมือเพื่อธำรงรักษาสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาคตลอดมา โดยได้มีการจัดทำและผลักดันให้ทุกประเทศในภูมิภาคให้ความสำคัญและยึดมั่นในสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation หรือ TAC) ซึ่งถือว่าเป็นเอกสารที่กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน ในภูมิภาค ที่มุ่งเน้นการสร้างสันติภาพและความมั่นคง

ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ สถานการณ์ทางเศรษฐกิจโลกได้เปลี่ยนไปภายหลังการเจรจาเปิดเสรีการค้ารอบอุรุกวัยและการแบ่งตลาดโลกออกเป็นกลุ่มภูมิภาค ในปี 2535 (ค.ศ. 1992) ประเทศไทยได้เสนอให้อาเซียนร่วมมือกันอย่างจริงจังในการเปิดเสรีการค้าระหว่างกัน โดยผลักดันให้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) เพื่อช่วยส่งเสริมการค้าภายในอาเซียนให้มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ลดต้นทุนการผลิตในสินค้าอุตสาหกรรมและดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ โดยประเทศสมาชิกเดิม 6 ประเทศได้ตกลงจะเร่งลดภาษีสินค้าในกรอบ AFTA โดยมีกำหนดลดภาษีสินค้าให้มีอัตราอยู่ที่ร้อยละ 0-5 ภายในปี 2545 (ค.ศ. 2002) นอกจากนี้อาเซียนยังได้ตั้งเป้าที่จะลดภาษีสินค้าทั้งหมดลงมาอยู่ที่อัตราร้อยละ 0 ภายในปี ค.ศ. 2010 สำหรับสมาชิกเดิม และปี ค.ศ. 2015 สำหรับสมาชิกใหม่ ในเวลาต่อมา อาเซียนได้ขยายความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจเพิ่มเติมจาก AFTA เพื่อให้การรวมตัวทางเศรษฐกิจมีความสมบูรณ์แบบและมีทิศทางที่ชัดเจน โดยได้ขยายความร่วมมือไปสู่การค้าบริการและการเชื่อมโยงทางด้านอุตสาหกรรม เช่น การจัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area: AIA) ซึ่งลงนามโดยรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนเมื่อเดือนตุลาคม 2541 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้อาเซียนมีความได้เปรียบและดึงดูดการลงทุนจากภายนอกและภายในภูมิภาค โดยการเปิดการค้าตลาด (Market access) และให้มีการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติเดียวกัน (National treatment)

ความร่วมมือด้านสังคม หรือความร่วมมือเฉพาะด้าน (Functional Cooperation) ของอาเซียน เป็นความร่วมมือด้านอื่นที่ไม่ใช่ด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ซึ่งมี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาสังคม ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านยาเสพติด และด้านวัฒนธรรมและสนเทศ โดยมีคณะกรรมการต่างๆ ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ของอาเซียนที่เกี่ยวข้องสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 5 ที่ประชุมได้ลงนามร่วมกันใน “ปฏิญญากรุงเทพฯ ปี 2538 (The 1995 Bangkok Declaration)” เพื่อประกาศเจตจำนงที่จะให้มีการยกระดับความร่วมมือเฉพาะด้านให้ทัดเทียมกับความร่วมมือทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจของอาเซียน อาเซียนได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในเรื่องการ

ยกระดับความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของการคุ้มครองและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรมและสนเทศของอาเซียน นับเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนชาวอาเซียน ตลอดจนปลูกจิตสำนึกในความเป็นอาเซียน (ASEAN Awareness)

(7) วิสัยทัศน์อาเซียน ปี 2020

ในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ ครั้งที่ 2 เมื่อเดือนธันวาคม 2540 (ค.ศ.1997) ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ไทยเป็นผู้ริเริ่มให้ผู้นำรัฐบาลอาเซียนรับรองเอกสารวิสัยทัศน์อาเซียน ค.ศ. 2020 (ASEAN Vision 2020) ในโอกาสครบรอบ 30 ปี การก่อตั้งอาเซียน โดยวิสัยทัศน์ดังกล่าวได้กำหนดทิศทางและเป้าหมายของการดำเนินการ ให้ครอบคลุมทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศภายนอก ประเด็นสำคัญที่ไทยผลักดันจนสำเร็จ ได้แก่ การบรรจุแนวความคิดที่ให้ประเทศสมาชิกอาเซียนพัฒนาเป็นสังคมที่เปิดกว้าง (Open societies) และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ (People participation) โดยอาเซียนได้จัดทำแผนปฏิบัติการสำหรับวิสัยทัศน์อาเซียน ค.ศ. 2020 (Hanoi Plan of Action to Implement the ASEAN Vision 2020) ในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 6 เมื่อเดือนธันวาคม 2541

การจัดทำแผนปฏิบัติการฮานอยหรือ HPA ดังกล่าว เป็นพัฒนาการที่สำคัญยิ่งอีกก้าวหนึ่งของอาเซียน อันจะนำไปสู่ชุมชนอาเซียนที่เอื้ออาทรและมีความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง ซึ่ง HPA จะนำเป้าหมายต่างๆ ภายใต้วิสัยทัศน์อาเซียน 2020 ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมภายในกำหนดเวลาที่ชัดเจน และมีการประเมินผลทุก 3 ปี โดยได้มีการกำหนดกิจกรรมและโครงการที่จะนำไปสู่เป้าหมายในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความร่วมมือเฉพาะด้าน (Functional cooperation) ให้มีผลเป็นรูปธรรม

จากการประชุมผู้นำอาเซียนในปี พ.ศ. 2546 (ไพโรธิต์ ศรีสุทธีเกิดพร, 2555: 53) ได้เห็นพ้องจัดตั้งประชาคมอาเซียนที่ประกอบไปด้วย 3 เสาหลัก (Pillars) ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคง (ASEAN Political-Security Community: ASC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) และประชาคมสังคมวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) ภายในปี พ.ศ. 2563 โดยแต่ละเสาจะมีแผนงานในเชิงบูรณาการ หรือ พิมพ์เขียว (AEC Blueprint) เป็นองค์ประกอบของตัวเอง หลังจากการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 12 ที่เมืองเซบู ฟิลิปปินส์ ผู้นำประเทศอาเซียนตกลงที่จะเร่งรัดกระบวนการสร้าง

ประชาคมอาเซียนให้แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. 2558 หรือปี ค.ศ. 2015 ซึ่งประเทศสมาชิกต้องให้ความสำคัญและร่วมมือกันกับสามเสาหลักด้วย

(8) สามเสาหลักประชาคมอาเซียน

สามเสาหลัก (Pillars) ประชาคมอาเซียน (ไพโรธสิทธิ์ ศรีสุทธีเกิดพร, 2555: 96-71) มีดังนี้

1) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political and Security Community: APSC)

เพื่อเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค ให้ประเทศสมาชิกอยู่ร่วมกันอย่างสันติรวมถึงแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง โดยอาเซียนได้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community Blueprint) 3 ประการ

1.1) การมีกฎเกณฑ์และค่านิยมร่วมกัน ครอบคลุมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่ทำร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้าใจในระบบสังคมวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่แตกต่างของสมาชิก ส่งเสริมพัฒนาการทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกัน เช่น หลักการประชาธิปไตย การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม การต่อต้านการทุจริต การส่งเสริมหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาล เป็นต้น

1.2) ส่งเสริมความสงบและรับผิดชอบร่วมกันในการรักษาความมั่นคงกับประชาชนและความร่วมมือกันเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในรูปแบบเดิม มาตรการสร้างความเชื่อใจและข้อพิพาท โดยสันติวิธี เพื่อป้องกันสงครามและให้ประเทศสมาชิกอาเซียนอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขไม่หวาดรแวง รวมถึงต่อต้านภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เช่น การต่อต้านการก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติ เช่น ยาเสพติด การค้ามนุษย์ ตลอดจนการเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันและจัดการภัยพิบัติและภัยธรรมชาติ

1.3) การมีพลวัตและและปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก เพื่อเสริมสร้างบทบาทของอาเซียนในความร่วมมือระดับภูมิภาค เช่น กรอบอาเซียน+3 กับจีน ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) และการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก ตลอดจนความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งกับมิตรประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติ

2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC)

เพื่อให้อาเซียนมีตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน มีการเคลื่อนย้ายสินค้าบริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานฝีมืออย่างเสรี อาเซียนได้จัดทำแผนงาน การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community Blueprint) ซึ่งเป็นแผนบูรณาการการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ 4 ด้าน

2.1) การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน (Single Market and Production Base) โดยจะมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมืออย่างเสรี หรือผู้เชี่ยวชาญ และเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรีมากขึ้น

2.2) การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอาเซียน โดยให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องของนโยบายที่ช่วยส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เช่น นโยบายการแข่งขัน การคุ้มครองผู้บริโภค สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา นโยบายภาษี และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (การเงิน การขนส่ง เทคโนโลยี สารสนเทศ และพลังงาน)

2.3) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค ให้มีการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) และการเสริมสร้างขีดความสามารถต่างๆ เพื่อลดช่องว่างการพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละประเทศสมาชิก

2.4) การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก เน้นการปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจของอาเซียนกับประเทศภายนอกภูมิภาคเพื่อให้อาเซียนมีการร่วมกันอย่างชัดเจน โดยการจัดทำเขตการค้าเสรีอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาต่างๆ เพื่อให้เครือข่ายการผลิตหรือจำหน่ายภายในอาเซียนเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจส่วนอื่นของโลก

3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC)

อาเซียนได้ตั้งเป้าเป็นประชาคมและวัฒนธรรมอาเซียนในปี 2558 โดยมุ่งหวังให้ประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีสังคมเอื้ออาทรและแบ่งปัน มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี มีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนรวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์อาเซียน (ASEAN Identity) เพื่อรองรับการเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน โดยได้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint) ประกอบไปด้วยความร่วมมือ 6 ด้าน ได้แก่

3.1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

3.2) การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม

3.3) สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม

3.4) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม

3.5) การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน

3.6) การลดช่องว่างทางการพัฒนา

ทั้งนี้โดยมีกลไกการดำเนินงาน ได้แก่ การประชุมรายสาขาระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส และระดับรัฐมนตรีและคณะมนตรีประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

2.1.2 กลไกการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจของอาเซียน

สำนักอาเซียน กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2553) ได้เสนอ “กลไกการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจของอาเซียน” ไว้จำนวน 5 ข้อ ดังนี้

1. การประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit Meeting) หรือการประชุมผู้นำอาเซียน เป็นกลไกการดำเนินงานระดับสูงสุดของอาเซียน โดยจะมีการประชุมปีละ 1 ครั้ง ในราวเดือนพฤศจิกายน เพื่อให้แนวนโยบายในการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือด้านต่างๆ และริเริ่มกิจกรรมใหม่ๆ ของอาเซียน รวมทั้งการขยายความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา

2. การประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Ministers: AEM) เป็นกลไกการดำเนินงาน ระดับรัฐมนตรีที่รับผิดชอบด้านเศรษฐกิจของอาเซียน นับว่าเป็นศูนย์กลางของการดำเนินการทางเศรษฐกิจของอาเซียนเกือบทั้งหมด AEM มีการประชุมอย่างเป็นทางการปีละครั้ง ในช่วงเดือนตุลาคม เพื่อกำกับ ดูแล และพิจารณาขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียนตามแนวทางที่ผู้นำอาเซียนกำหนด รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจใหม่ๆ และการขยายความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจา นอกจากนี้ อาเซียนยังมีการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ (AEM Retreat) อีกปีละ 1 ครั้ง ในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคมของทุกปี เพื่อให้แนวทางการดำเนินการ และแก้ไขปัญหาความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่เป็นเรื่องจำเป็นหรือเร่งด่วน

3. การประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านเศรษฐกิจอาเซียน (Senior Officials Economic Meeting: SEOM) เป็นกลไกการดำเนินงานระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสหรือระดับอธิบดี มีการประชุมปีละ 4 ครั้งเป็นอย่างน้อย (ประมาณ 3 เดือนครั้ง) SEOM จะเป็นศูนย์กลางที่ดูแลรับผิดชอบการดำเนินความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน โดยเฉพาะการยกเลิกมาตรการทางการค้าทั้งที่เป็นภาษีและมิใช่ภาษีของอาเซียนภายใต้ความตกลง AFTA การเร่งรัดการรวมกลุ่ม 11 สาขาสำคัญเพื่อไปสู่การเป็น AEC และการขยายความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมอาเซียน นอกจากนี้ SEOM ยังมีหน้าที่ใกล้เคียงข้อพิพาทระหว่างประเทศสมาชิก อาเซียนอีกด้วย

4. การประชุมคณะกรรมการ/คณะทำงานที่อยู่ภายใต้ SEOM เป็นการประชุมของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในสาขาความร่วมมือทางเศรษฐกิจแขนงต่าง ๆ เช่น

คณะกรรมการประสานงานการดำเนินการภายใต้ความตกลง CEPT (CCCA) มีประชุมปีละ 4 ครั้ง เพื่อดำเนินการและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับการลดภาษีและยกเลิกข้อกีดกันทางการค้าตามความตกลง CEPT และความตกลง/พิธีสารอื่นที่เกี่ยวข้อง

คณะทำงานความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมของอาเซียน (Working Group on Industrial Cooperation: WGIC) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายการดำเนินการของโครงการความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมของอาเซียน (ASEAN Industrial Cooperation: AICO) โดยมีประชุมปีละ 3 ครั้ง

คณะกรรมการประสานงานด้านการลงทุน (Coordinating Committee on Investment: CCI) มีประชุมปีละ 4 ครั้ง เพื่อพิจารณาดำเนินการเปิดเสรีการลงทุนภายใต้เขตการลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area: AIA) และขยายความร่วมมือด้านการลงทุนระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา

คณะกรรมการประสานงานด้านบริการ (Coordinating Committee on Services: CCS) ประชุมปีละ 4 ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาแนวทางการจัดทำข้อผูกพันการเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียน และขยายความร่วมมือด้านบริการในสาขาสำคัญ

5. สำนักเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretariat) เป็นหน่วยประสานงานและอำนวยความสะดวกในการดำเนินการตามนโยบายของผู้นำอาเซียนในด้านต่าง ๆ อำนวยความสะดวกในการประชุมของอาเซียนทุกระดับ เป็นฝ่ายเลขานุการในการประชุมอาเซียน และเสนอแนะโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของอาเซียน มีที่ตั้งอยู่ที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย

2.1.3 สถานการณ์ของประเทศไทยกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

2.1.3.1 การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในประเทศไทย

การนำอาเซียนไปสู่การเป็นตลาดและฐานผลิตร่วมกัน (Single Market and Production Base) หมายถึงการทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีประกอบไปด้วย 5 สาขา คือ สินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานเสรี โดยการเปิดเสรีดังกล่าว ทำให้มีผู้ที่ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์เกิดขึ้นมากน้อยแล้วแต่ศักยภาพของผู้ประกอบการในแต่ละประเทศ สามารถวิเคราะห์แยกผลกระทบที่จะเกิดขึ้นเป็นรายสาขาได้ดังนี้ (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2553)

1) การเปิดเสรีด้านการค้า ภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียนหรือ AFTA ซึ่งเริ่มขึ้นในปี 2535 โดยมีการทยอยลดอัตราภาษีศุลกากรระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนอย่างต่อเนื่อง และในปี 2553 ประเทศอาเซียนเดิม 6 ประเทศ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และบรูไน จะต้องลดอัตราภาษีศุลกากรระหว่างกันให้เหลือ 0% ในรายการ Inclusive List ขณะที่ประเทศสมาชิกใหม่อีก 4 ประเทศ คือ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนามต้องทยอยลดอัตราภาษีศุลกากรจนเหลือ 0% ภายในปี 2558

การเปิดเสรีการค้าของอาเซียนทำให้สินค้าส่งออกหลายรายการของไทยได้เปรียบคู่แข่งในอาเซียน ขณะที่สินค้าบางรายการต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น โดยกลุ่มสินค้าส่งออกที่คาดว่าจะได้เปรียบจากการเปิดเสรีดังกล่าวมีหลายรายการ เช่น ข้าวโพด ผลิตภัณฑ์ยาง และเฟอร์นิเจอร์ ในตลาดอินโดนีเซียเสื้อผ้าสำเร็จรูป เฟอร์นิเจอร์ รถยนต์ ในตลาดมาเลเซีย เป็นต้น ขณะที่สินค้าส่งออกบางรายการจำเป็นต้องปรับตัว ทั้งสินค้าเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรม เช่น ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ผ้าฝ้าย เม็ดพลาสติก ในตลาดอินโดนีเซีย ยางพารา ผ้าฝ้าย ในตลาดฟิลิปปินส์ เป็นต้น ซึ่งแนวทางในการปรับตัวของสินค้าเกษตร ได้แก่ การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงพันธุ์พืช การพัฒนาระบบชลประทานและการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยว รวมถึงการแปรรูปวัตถุดิบขั้นต้นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรอีกด้วย ในส่วนของแนวทางปรับตัวของสินค้าอุตสาหกรรมนั้นผู้ประกอบการควรหันมาแข่งขันด้านคุณภาพแทนการแข่งขันด้านราคา โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity & Innovation) ผลิตสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

นอกจากนี้ ศูนย์ข้อมูลความรู้ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (2555) ยังกล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้สินค้าส่งออกของไทยบางรายการแข่งขันได้ยากส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีปัญหาในทางปฏิบัติที่เป็นข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์จากข้อตกลง AFTA เช่น ปัญหาเกี่ยวกับกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า มาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (NTMs) การที่บางประเทศยังคงปกป้องผู้ผลิตในประเทศของตน รวมทั้งการที่ผู้ประกอบการของไทยขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อตกลง AFTA เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไขเพื่อให้การใช้ประโยชน์จาก AFTA มีมากขึ้น

2) การเปิดเสรีด้านบริการ สิงคโปร์มีศักยภาพในด้านบริการสูงที่สุดในอาเซียนและน่าจะได้ประโยชน์มากที่สุดจากการเปิดเสรีด้านบริการ โดยเฉพาะในสาขาโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ การขนส่งทางอากาศและโลจิสติกส์ ซึ่งสิงคโปร์มีความพร้อมทั้งทางด้านโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเหนือประเทศอื่นในอาเซียน รวมทั้งไทยอยู่มาก อย่างไรก็ตามไทยก็มีศักยภาพสูงในการให้บริการ ในบางสาขาโดยเฉพาะสาขาการท่องเที่ยว (Hospitality) ซึ่งไทยมีจุดแข็งอยู่หลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นทำเลที่ตั้ง ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการให้บริการที่เป็นมิตรของคนไทยที่สร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวต่างชาติได้เป็นอย่างดี รวมถึงสาขาการแพทย์และบริการด้านสุขภาพ ไทยก็มีจุดแข็งไม่เพียงแต่มาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล แต่ยังมีจุดเด่นด้านราคาที่ไม่สูงจนเกินไป (ต่ำกว่าสิงคโปร์ค่อนข้างมาก) รวมทั้ง มีบริการทางการแพทย์ที่หลากหลาย ทั้งด้าน Medical Care (บริการรักษาทางการแพทย์) Health Care (บริการดูแลสุขภาพทั่วไป) Aging Care (บริการดูแลผู้สูงอายุ) และ Beauty Care (บริการด้านความงาม) ซึ่งล้วนเป็นธุรกิจบริการที่ไทยจะได้ประโยชน์จากการเปิดเสรีภาคบริการ

ศูนย์ข้อมูลความรู้ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (2556) กล่าวถึงกิจการหลายรายการ เริ่มทยอยเปิดเสรีให้ชาติสมาชิกอาเซียนเข้ามาลงทุนใน สัดส่วนการถือหุ้นที่มากกว่าได้แล้ว เช่น ธุรกิจโลจิสติกส์ที่กำหนดให้ต่างชาติลงทุนได้ 70% แล้ว หากไทยไม่มีการพัฒนาเพื่อรับมือกับการไหลเข้ามาของทุนต่างชาติ จะทำให้ภาคบริการของไทย ไม่สามารถแข่งขันได้ และมีฐานะเป็นเพียงแหล่งลงทุนที่ได้ประโยชน์จากการจ้างงานเท่านั้น ไม่มีโอกาสได้ประโยชน์ในฐานะผู้ลงทุน หรือเจ้าของกิจการที่จะมีส่วนในผลประโยชน์มหาศาลจากธุรกิจบริการในกรอบของอาเซียน

3) การเปิดเสรีด้านการลงทุน จะเกิดขึ้นอย่างเต็มรูปแบบในปี 2558 จะทำให้การลงทุนทางตรงจากประเทศอาเซียนด้วยกันเองเพิ่มมากขึ้น และเป็นโอกาสของผู้ประกอบการไทยในการขยายฐานการผลิตหรือย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่น ๆ ในอาเซียนซึ่งมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะผู้ประกอบการในสาขาเกษตรและเกษตรแปรรูป รับเหมาก่อสร้างเหมืองแร่ รวมทั้ง ภาคการผลิตอื่นที่นักลงทุนไทยมีความเชี่ยวชาญ

ศูนย์ข้อมูลความรู้ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (2555) กล่าวถึงข้อตกลงเปิดเสรีด้านการลงทุนจึงมักจะเกี่ยวข้องกับเรื่องการอนุญาตหรือไม่ อนุญาตให้ดำเนินการได้โดยนักลงทุนต่างชาติ (หรือการกำหนดสัดส่วนความเป็นเจ้าของของนักลงทุนต่างชาติ) ความยาก/ง่ายในการเข้ามาดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายใต้กรอบสาขาที่กล่าวถึง เหล่านั้น หรือในทางวิชาการมักจะเรียกรวมๆ กันว่าเป็นเรื่อง”การเข้าสู่ตลาด” และเมื่อนักลงทุนตัดสินใจและสามารถเข้ามาลงทุนได้แล้ว เรื่องที่จะเป็นข้อกั่วงวลสำหรับนักลงทุนต่างชาติต่อไปก็คือ การปฏิบัติต่อนักลงทุนต่างชาติ ซึ่งโดยปกติก็จะเรียกร้องไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติ กล่าวคือ อยากให้ปฏิบัติต่อนักลงทุนต่างชาติเฉกเช่นเดียวกับนักลงทุนภายในประเทศ (การปฏิบัติเยี่ยงชาติ หรือ National Treatment) นอกจากนั้นก็ยังมีการประเด็นในเรื่องการระงับข้อพิพาท (Dispute Settlement) และข้อตกลงร่วมกัน (Mutual Recognition Agreement: MRA) ที่อาจเกิดขึ้นได้ระหว่างคู่ภาคี ซึ่งเป็นเพียงการขีดกรอบโครงร่างข้อตกลงที่เกี่ยวข้องกับการ เปิดเสรีด้านการลงทุนเท่านั้น รายละเอียดที่จะต้องพิจารณานั้นยังมีอีกมากมาย รวมถึงการต้องตระหนักการลงทุนของชาวต่างชาติอาจได้รับประโยชน์ เช่น อาจก่อให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยี เพิ่มผลิตภาพ และทำให้ประเทศได้ประโยชน์จากมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจที่สร้างขึ้น ดังนั้นจึงต้องเริ่มมีการประเมินผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ เพราะในแต่ละเรื่องที่ได้กล่าวถึงไปข้างต้นนั้นยังมีประเด็นย่อยที่เราจะต้องพิจารณาอีกมาก

4) การเปิดเสรีด้านเงินทุน ปัจจุบันยังไม่มีรายละเอียดของการเปิดเสรีที่ชัดเจนภายในประเทศไทย แต่ได้มีการตกลงกันในเบื้องต้นว่าจะเร่งพัฒนาตลาดทุนร่วมกันจนนำไปสู่การรวมตัวของตลาดทุนในอาเซียนและยินยอมให้มีการเคลื่อนย้ายเงินทุน โดยเสรีมากขึ้น แต่ยังคงต้องใช้เวลาอีกสักกระยะหนึ่งก่อนจะเริ่มเห็นเป็นรูปธรรม

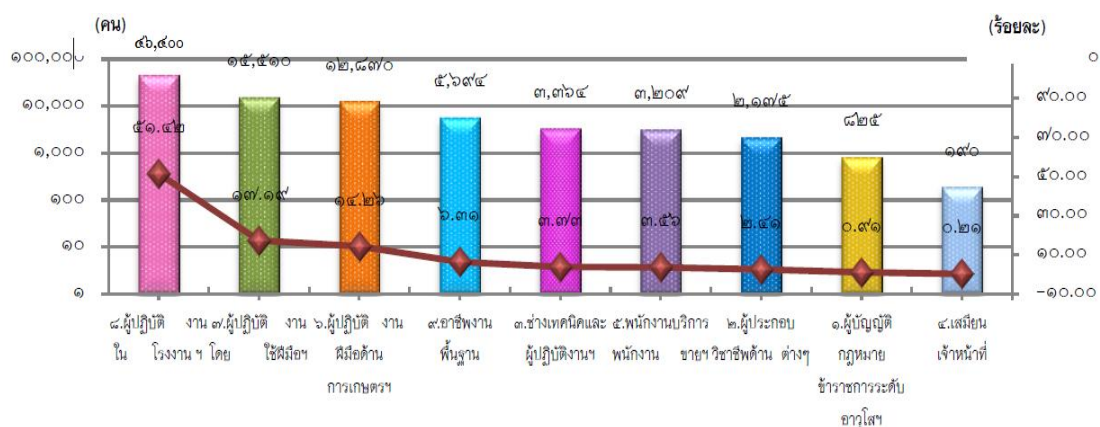
5) การเปิดเสรีด้านการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือ เป็นประเด็นที่น่าจับตามองอย่างมาก เนื่องจากการเปิดเสรีดังกล่าวอาจทำให้แรงงานฝีมือในอาเซียนย้ายจากประเทศที่มีค่าตอบแทนต่ำ (โดยเฉพาะประเทศในแถบอินโดจีนฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย รวมถึงไทย) ไปยังประเทศที่มีค่าแรงสูงกว่าและมีการใช้ภาษาอังกฤษอย่างแพร่หลาย เช่น สิงคโปร์และมาเลเซีย ซึ่งหลายฝ่ายเริ่มเป็นห่วงว่าการเปิดเสรีแรงงานฝีมือ จะทำให้แรงงานฝีมือของไทยในบางสาขาย้ายไปทำงานในมาเลเซียและสิงคโปร์ โดยเฉพาะสาขาการแพทย์และวิศวกร มีผลให้ในอนาคตไทยอาจขาดแคลนแรงงานฝีมือที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศในระยะถัดไป นอกจากนี้ ในระยะยาว หากมีการขยายกรอบความร่วมมือเป็น ASEAN+3 หรือ ASEAN+6 ก็มีความเป็นไปได้ว่าแรงงานฝีมือในบางสาขา อาทิ การเงินการธนาคาร รวมถึง IT จากประเทศเหล่านี้จะเข้ามาแย่งงานบุคลากรไทยมากขึ้น

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่กำลังจะเกิดขึ้น อย่างเต็มรูปแบบภายในปี 2558 จะกลายเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของเศรษฐกิจไทยในทุกด้าน ทั้งการค้าสินค้า การค้าบริการ การเคลื่อนย้ายการลงทุน แรงงานและเงินทุน ทั้งนี้ภายใต้ข้อตกลง AEC มีแนวโน้มที่ไทยจะหันมาค้าขายกับประเทศในภูมิภาคมากขึ้น ส่วนทางกับประเทศตลาดหลักจะเริ่มลดบทบาทลง ขณะที่การเปิดเสรีด้านบริการจะส่งผลให้การแข่งขันในภาคบริการรุนแรงขึ้น ซึ่งจะช่วยพัฒนาและเพิ่มบทบาทของภาคบริการให้เข้ามามีส่วนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยมากขึ้น ในส่วนของอุตสาหกรรมที่ไทยเริ่มจะสูญเสียความสามารถในการแข่งขันก็จำเป็นที่จะต้องย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านเพื่อรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันโดยใช้โอกาสจากการเปิดเสรีด้านการลงทุนภายใต้กรอบ AEC สำหรับการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมืออย่างเสรี จะส่งผลให้การแข่งขันในตลาดแรงงานเป็นไปอย่างเข้มข้น ซึ่งบุคลากรในวิชาชีพต่าง ๆ ของไทยจำเป็นต้องเร่งพัฒนาทักษะเพื่อรับมือกับการแข่งขันดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านภาษา ซึ่งบุคลากรไทยยังเสียเปรียบคู่แข่งอื่น ๆ ในอาเซียนอยู่มาก รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับมาตรฐานการทำงานที่เป็นสากล เช่นเดียวกับการเคลื่อนย้ายเงินทุนเสรี ซึ่งจะมีส่วนทำให้ค่าเงินมีความผันผวนมากขึ้นทำให้ผู้ประกอบการในประเทศไทยจำเป็นต้องปรับตัวในการบริหารต้นทุนและปิดความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยนให้ดี

2.1.3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพและการจ้างงานในต่างประเทศ

สุวรรณา ตูลยวสินพงศ์ และคณะ (2553) กล่าวว่าไว้ว่า การเดินทางไปทำงานต่างประเทศของคนไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย มีอยู่ 5 ช่องทางด้วยกัน คือ (1) การเดินทางไปทำงานต่างประเทศโดยรัฐเป็นผู้จัดส่ง (2) การเดินทางไปทำงานต่างประเทศโดยบริษัทผู้ได้รับอนุญาตจัดหางานเป็นผู้จัดส่ง (3) การเดินทางไปทำงานต่างประเทศโดยนายจ้างพาไปทำงาน

(4) การเดินทางไปทำงานต่างประเทศโดยนายจ้างส่งไปฝึกงาน และ (5) การเดินทางไปทำงานต่างประเทศด้วยตนเอง

ภาพที่ 2.2 จำนวนแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ จำแนกตามสาขาอาชีพ ปี พ.ศ. 2554
ที่มา: สำนักงานบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน

พิจารณาจากภาพที่ 2.2 ในปี 2554 หมวดสาขาอาชีพผู้ปฏิบัติงานในโรงงานประเภทควบคุมเครื่องจักรและประกอบชิ้นส่วนภายในโรงงานได้รับอนุญาตให้เดินทางไปทำงานต่างประเทศมากที่สุดมีจำนวน 16,400 คน คิดเป็นร้อยละ 51.42 รองลงมาคือ หมวดสาขาอาชีพผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจต่าง ๆ เช่น ช่างต่าง ๆ จำนวน 15,510 คน (ร้อยละ 17.19) หมวดสาขาอาชีพผู้ปฏิบัติงานฝีมือ ด้านการเกษตรและประมง จำนวน 12,870 คน (ร้อยละ 14.26) หมวดสาขาอาชีพพื้นฐาน ซึ่งเป็นแรงงาน ด้านการผลิต ก่อสร้าง เกษตร ฯลฯ จำนวน 5,694 คน (ร้อยละ 6.31) และหมวดสาขาอาชีพช่างเทคนิคและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3,364 คน (ร้อยละ 3.73) ตามลำดับ

2.1.3.3 ตลาดแรงงานในประเทศไทย

จากนโยบายรัฐบาลในส่วนของกระทรวงแรงงาน ระหว่างวันที่ 23 สิงหาคม – 23 พฤศจิกายน 2555 ได้มีการดำเนินงานเกี่ยวกับตลาดแรงงานในประเทศไทยแล้วที่สำคัญ ๆ ดังนี้ (กระทรวงแรงงาน, 2555)

1) การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้วยค่าแรงขั้นต่ำ 300 บาท

คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2555 ออกประกาศอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ฉบับที่ 7 ลงวันที่ 10 ตุลาคม 2555 เป็นวันละ 300 บาท มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2556 และเห็นชอบมาตรการบรรเทาผลกระทบจากการปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำปี 2556 และเพิ่มขีด

ความสามารถของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) เป็นมาตรการเดิมและกำลังจะสิ้นสุดในปลายปี 2555 โดยให้ต่อระยะเวลาดำเนินการออกไปอีก 1 ปี

2) การยกระดับฝีมือแรงงาน

ได้จัดให้มีการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานในตลาดแรงงานให้มีทักษะฝีมือและศักยภาพได้มาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ เช่น การทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน ยกระดับฝีมือและศักยภาพแรงงาน ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานประกอบการดำเนินการฝึกอบรมฝีมือแรงงานตาม พ.ร.บ ส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. 2545 ทำให้กำลังแรงงานในสถานประกอบการได้รับการพัฒนาทักษะฝีมือและศักยภาพได้มาตรฐาน

3) การเตรียมรองรับการเปิดการค้าเสรีอาเซียน

การวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์รองรับประชาคมอาเซียน จัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านแรงงานเพื่อเตรียมความพร้อมรองรับประชาคมอาเซียน พ.ศ. 2558 และเตรียมจัดตั้งศูนย์เตรียมความพร้อมกำลังแรงงานรองรับประชาคมอาเซียนในทุกจังหวัด รวมทั้งพัฒนาขีดความสามารถให้มีการจัดฝึกอบรมทักษะด้านภาษาให้แก่แรงงานทุกกลุ่ม ให้สามารถสื่อสารได้มากกว่า 2 ภาษา รวมทั้งพัฒนาทักษะเกี่ยวกับโลจิสติกส์ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านบริการสุขภาพ และพัฒนาระบบรับรองมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ เพื่อเตรียมความพร้อมคนหางานที่ต้องการไปทำงานในต่างประเทศ

2.1.3.4 ข้อมูลเกี่ยวกับภาคการศึกษาประเทศไทยกับอาเซียน

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2552ก) ได้ร่วมกับกรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศจัดโครงการประชุมเชิงวิชาการระดับชาติ เรื่อง ความร่วมมือด้านการศึกษาในภูมิภาค: สู่การขับเคลื่อนประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ระหว่างวันที่ 3-4 กุมภาพันธ์ 2552 ณ โรงแรมอีสติน กรุงเทพฯ โดยการประชุมในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อระดมความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและนักการศึกษาของไทยเพื่อหาแนวทาง ความร่วมมือด้านการศึกษาในอาเซียนที่จะสามารถขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน อันจะนำไปสู่การจัดทำร่างข้อเสนอแนะความร่วมมือด้านการศึกษาไทยในกรอบอาเซียน โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย ดังนี้

(1) วิวัฒนาการของอาเซียนซึ่งก่อตั้งขึ้นที่ประเทศไทยเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2513 โดยสมาชิกก่อตั้ง 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ซึ่งได้ร่วมลงนามในปฏิญญากรุงเทพ เพื่อร่วมส่งเสริมความเข้าใจ เสถียรภาพ ความมั่นคง สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรในอาเซียน

(2) อิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้เกิดการรวมตัวระหว่างกลุ่มประเทศในภูมิภาคต่างๆ รวมทั้งอาเซียน เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของระดับการพัฒนาระหว่างกลุ่มประเทศ อาเซียนเก่า 6 ประเทศ (อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย) และสมาชิกอาเซียนใหม่ (กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม) เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศสมาชิกใหม่ ลดปัญหาความยากจน ยกระดับความเป็นอยู่ของประชากร พัฒนาระบบข้าราชการ และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ

(3) ก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน มีลักษณะสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ การเป็นประชาคมเปิด (Open) มีพลวัตร (Dynamic) และมีพลาภาพ (Resilient) อย่างครอบคลุมทุกมิติที่เป็นการดำเนินการของอาเซียนตั้งแต่แรกเริ่ม ประกอบด้วย มิติเศรษฐกิจ มิติด้านความมั่นคง และมิติสังคมวัฒนธรรม

(4) การพัฒนาแนวทางการศึกษาของประเทศในกรอบอาเซียนควรเริ่มจากการวิเคราะห์เพื่อค้นหาสิ่งที่เป็นประเทศไทยมีศักยภาพในการดำเนินการ เน้นการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Methodology) ควรนำเทคโนโลยีด้านวิทยาศาสตร์ มาช่วยในการพัฒนาการศึกษาของประเทศ การจัดการเรียนการสอนควรเน้นให้ผู้เรียนรู้จักการคิดและวิเคราะห์เป็น รู้จักการคิดนอกกรอบ ควรเลือกประเด็นพัฒนาการศึกษาในบริบทที่สามารถปฏิบัติได้จริง

(5) การศึกษาจะต้องพัฒนาพร้อมกับองค์ความรู้เพื่อสร้างบุคลากรให้ทันกับโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง บทบาทของการอุดมศึกษาและอาชีวศึกษาจะต้องมีความข้องเกี่ยวกับการสร้างประชาคมอาเซียน ควรมีการเรียนรู้ภาษาเพื่อนบ้าน รวมทั้งการทำความร่วมมือระหว่างกันในวิชาชีพทางการแพทย์ ทันตแพทย์ เป็นต้น นอกจากนี้ การจัดการเรียนในระดับอุดมศึกษาควรเตรียมพร้อมรับมือการเคลื่อนย้ายของประชากรในภูมิภาค ให้ความสำคัญต่อการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของประเทศต่างๆ ที่มีความเท่าเทียมกัน ขณะนี้ เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนกำลังทำกรอบคุณภาพการศึกษา (Quality Framework) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเคลื่อนย้ายที่เรียนและถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างกันได้ หรือสามารถเทียบปริญญาที่ประเทศในอาเซียนมอบให้ผู้เรียนของแต่ละประเทศ โดยขณะนี้ มีประเทศที่ดำเนินการในเรื่องนี้ได้แก่ กัมพูชา อินโดนีเซีย ไทย เวียดนาม โดยประเทศมาเลเซียรับเป็นเลขานุการ เพื่อนำไปสู่การสร้างกรอบคุณภาพในภูมิภาค

(6) กิจกรรม ASEAN Dialogue ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มประเทศอาเซียน เช่น การทำกิจกรรมในการสำรวจทรัพยากรน้ำร่วมกัน เป็นต้น นอกจากนี้ การเรียนรู้ภาษาเพื่อนบ้านเป็นสิ่งที่จำเป็นในการสร้างความเข้าใจและอยู่ร่วมกันในอาเซียน การจัดการเรียนการสอนขั้นพื้นฐานให้ความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมของเด็กในภูมิภาค เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้

ตลอดชีวิต มีการปรับหลักสูตรโดยนำคุณลักษณะที่ประเทศไทยมีศักยภาพและพร้อมที่จะสามารถเปลี่ยนผ่านให้ประเทศเพื่อนบ้านรู้จัก เช่น เรื่องของการมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น

(7) ควรมีการพัฒนาศักยภาพคน รวมทั้งการพัฒนาครูสอนทุกสาขาอย่างมีคุณภาพมาตรฐาน โดยเฉพาะการสอนเรื่องภาษาต่างประเทศ ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับประเทศที่มีศักยภาพ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลการศึกษานำนวัตกรรมมาช่วยในการเรียนการสอน ควรมีการผลิตครูอาเซียน

(8) ประเทศไทยควรนำรูปแบบการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนด้านการศึกษา (กรอ.) ของประเทศไทย เสนอต่ออาเซียน บทบาทของ กรอ. การศึกษา ต้องไม่มุ่งเน้นกระตุ้นความเจริญทางเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่ต้องเน้นความเสมอภาคเป็นหลักซึ่งจะทำให้เกิดคุณภาพการศึกษาในที่สุด และควรนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาแก้ไขวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศไทยต่ออาเซียนด้วย

(9) ควรให้ความสำคัญต่อประเทศคู่เจรจาภูมิภาค เช่น จีน เกาหลี ญี่ปุ่น ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน + 3 หรือความร่วมมือจากประเทศนอกภูมิภาค อาทิ ออสเตรเลีย สหรัฐ หรือสหภาพยุโรป เป็นต้น การสร้างความร่วมมือดังกล่าวมีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพกำลังคน เช่น การให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาในประเทศอาเซียน การสนับสนุนงบประมาณดำเนินงานเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน เป็นต้น

(10) ภายใต้กรอบของอาเซียน ควรศึกษาความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจาภูมิภาค ควรมีการเตรียมพร้อมการเปลี่ยนแปลงในอาเซียนภายใต้กฎบัตรอาเซียน ก่อให้เกิดการค้าเสรี มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างอิสระ ต้องเตรียมความพร้อมของเยาวชนในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ควรมีการเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศในอาเซียน ควรมีการเตรียมการศึกษาเรื่องของอาเซียนในบริบทต่างๆ เพื่อเตรียมทรัพยากรบุคคล อันเป็นผลจากการออกกฎบัตรอาเซียน

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2552ข) ได้ร่วมกับกรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ และสำนักเลขาธิการอาเซียนจัดการประชุมวิชาการระดับภูมิภาคเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ระหว่างวันที่ 23 – 25 กุมภาพันธ์ 2552 ณ โรงแรมอมารี วอเตอร์เกต และสวนนงนุช พัทยา จังหวัดชลบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศไทยมีบทบาทนำในการกำหนดแนวทางความร่วมมือด้านการศึกษาในอาเซียน และเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะการดำเนินการความร่วมมือด้านการศึกษาในภูมิภาคอันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนประชาคมอาเซียน เสนอต่อที่ประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียน

ในการประชุมครั้งนี้ได้รับเกียรติจาก ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ เลขาธิการอาเซียน มาบรรยายพิเศษ เรื่อง “We-feeling: Strengthening ASEAN Identity through Education” โดยเลขาธิการอาเซียน ได้กล่าวถึงความสำคัญของกฎบัตรอาเซียน ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม 2551 ซึ่งมีหลักการสำคัญเพื่อให้อาเซียนรวมตัวเป็นประชาคมภายในปี 2558 ประกอบด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่ เสาหลักด้านประชาคมเศรษฐกิจ เสาหลักด้านประชาคมการเมืองและความมั่นคง และเสาหลักด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรม โดยในเสาหลักด้านประชาคมเศรษฐกิจได้กำหนด เป้าหมายการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียน เพื่อให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานมีฝีมืออย่างมีคุณภาพ ทำให้อาเซียนเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน รวมทั้งการ ยกเลิกภาษีศุลกากรที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าและบริการในอาเซียน ดังนั้น ประเทศในอาเซียนจึง ต้องเตรียมความพร้อมของเยาวชนในภูมิภาคเพื่อให้มีศักยภาพในการแข่งขันกับประเทศในภูมิภาค อื่น นอกจากนี้ เลขาธิการอาเซียนได้กล่าวแสดงความชื่นชมต่อการดำเนินงานด้านการศึกษาของ องค์การซีมีโอ (SEAMEO) อาเซียน และเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน พร้อมทั้งกล่าวถึง ความสำคัญต่อการเรียนรู้ในการสร้างความแข็งแกร่งและประสบการณ์ระหว่างอาเซียน ความสำคัญ ของการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้เป็นภาษาทางการของอาเซียน การส่งเสริมวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีในการสร้างความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างเยาวชนเพื่อให้เป็นบุคคลที่มีความ รับผิดชอบต่อสังคม

นอกจากนี้ จากการบรรยายเรื่อง Rethinking ASEAN: Towards building ASEAN Community 2015 โดย รองศาสตราจารย์ ดร.พินิติ รตะนานุกูล รองเลขาธิการคณะกรรมการการ อุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (พินิติ รตะนานุกูล, 2552) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาใน ฐานเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญในการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียน โดย ผ่านการดำเนินโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการดำเนินการวิจัยระหว่างกัน โดยมหาวิทยาลัยมี บทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม และสร้างอัตลักษณ์อาเซียน นอกจากนี้ ได้ กล่าวถึงบทบาทของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งของเครือข่าย ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยในอาเซียน ด้วยการจัดโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียน และ คณาจารย์ การยอมรับและเทียบโอนหน่วยกิต ระหว่างสถาบัน การทำวิจัยร่วมและการสร้าง เครือข่ายสารนิเทศในภูมิภาค โดยผู้เข้าประชุมได้ร่วมกันจัดทำข้อเสนอแนะด้านการศึกษาเพื่อ นำเสนอต่อที่ประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียน ดังนี้

1. บทบาทการศึกษาต่อเสาหลักด้านการเมืองและความมั่นคง

(1) การส่งเสริมความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของกฎบัตรอาเซียน โดยให้บรรจุความรู้เรื่องอาเซียนในหลักสูตรโรงเรียน และให้มีการเผยแพร่ความรู้เรื่องกฎบัตรอาเซียนด้วยการแปลเป็นภาษาประจำชาติของประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนด้วย

(2) ให้ความสำคัญต่อหลักการประชาธิปไตย และการเคารพต่อหลักการสิทธิมนุษยชน และคุณค่าของสันติภาพ โดยให้บรรจุเนื้อหาดังกล่าวไว้ในหลักสูตรโรงเรียน

(3) ส่งเสริมให้ครูมีความเข้าใจอันดี และตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมและจารีตประเพณีที่แตกต่าง ตลอดจนความศรัทธาของศาสนาต่าง ๆ ในภูมิภาค ด้วยการการจัดทำข้อเสนอแนะด้านการศึกษาเพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียน

(4) จัดการประชุมผู้นำโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนประเด็น เกี่ยวกับอาเซียนในภูมิภาค ด้วยการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำโรงเรียนและจัดทำเครือข่ายระหว่างกัน

(5) จัดงานฉลองวันอาเซียน (ในช่วงเดือนสิงหาคม เช่น การร้องเพลงอาเซียน การจัดการแข่งขันตอบปัญหาเกี่ยวกับประวัติและวัฒนธรรมอาเซียน การแสดงตราสัญลักษณ์อาเซียน การจัดค่ายเยาวชนอาเซียน การจัดเทศกาลอาเซียน และการจัดวันเด็กอาเซียน เป็นต้น

2. บทบาทการศึกษาในเสาหลักด้านเศรษฐกิจ

(1) พัฒนาการจัดทำแผนบูรณาการเพื่อจัดทำกรอบการพัฒนาทักษะในอาเซียน ด้วยการจัดทำ ASEAN benchmarking และระบบการเทียบโอนหน่วยกิต โดยให้ความสำคัญกับสถาบันการฝึกอบรมด้านอาชีวศึกษา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพในภูมิภาค

(2) ส่งเสริมให้มีการถ่ายโอนนักเรียนด้วยการจัดทำระบบแสดงข้อมูลด้านการศึกษาที่กำลังเปิดสอนในกลุ่มประเทศอาเซียน

(3) สนับสนุนการถ่ายโอนแรงงานที่มีความชำนาญการในภูมิภาคอาเซียน ด้วยการส่งเสริมให้มีการร่วมปฏิบัติงานหรือฝึกอบรมในภาคอุตสาหกรรมและหน่วยงานต่างๆ พร้อมทั้งการจัดตั้งเครือข่ายสารสนเทศอาเซียนด้านทรัพยากรมนุษย์

(4) พัฒนามาตรฐานอาชีพที่เน้นศักยภาพในอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพในระดับภูมิภาคและระดับโลก พร้อมทั้งสามารถสนองตอบความต้องการของภาคอุตสาหกรรม

3. บทบาทการศึกษาในเสาหลักด้านสังคมวัฒนธรรม

(1) สนับสนุนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพในชุมชนชนบท ด้วยการจัดโครงการชุมชนอาเซียนสำหรับเยาวชนอาสาสมัครเพื่อสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ในชนบทในประเทศสมาชิก

(2) สนับสนุนหลักสูตรระดับปริญญาตรีเกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมของประเทศในกลุ่มอาเซียนในมหาวิทยาลัย

(3) สนับสนุนภาษาอาเซียนให้เป็นวิชาเลือกในการเรียนภาษาต่างประเทศในโรงเรียน

(4) ส่งเสริมโครงการระดับภูมิภาคโดยมุ่งส่งเสริมการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับอาเซียนในหมู่เยาวชน เช่น โครงการ ASEAN Schools Tour โครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนมัธยมอาเซียน โครงการวัฒนธรรมสำหรับเยาวชนอาเซียน โครงการประชุมสุดยอดผู้นำเยาวชนอาเซียน โครงการการศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน และการประกวดสุนทรพจน์อาเซียน

(5) จัดการประชุมด้านการวิจัยทางการศึกษาในอาเซียนด้วยการส่งเสริมการทำวิจัยร่วมกันและการพัฒนาด้านการวิจัยและการพัฒนาในภูมิภาค เพื่อให้เป็นเวทีสำหรับนักวิจัยในอาเซียนในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ในภูมิภาค

(6) ส่งเสริมความเข้าใจอันดี และการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมและประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในอาเซียน ด้วยการบูรณาการความรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้ในหลักสูตรของโรงเรียน และให้มีการมอบรางวัลโครงการโรงเรียนสีเขียวในอาเซียน

(7) ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อสนับสนุนโครงการการศึกษาเพื่อปวงชน

(8) จัดทำเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับอาเซียนร่วมกัน สำหรับใช้ในโรงเรียนเพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงสำหรับการฝึกอบรมและการสอนของครู

การรวมตัวกันของอาเซียนนับเป็นตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนความมุ่งมั่นของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนให้มีความแน่นแฟ้นและเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยใช้กลไกความร่วมมือระหว่างประเทศในการพัฒนาความก้าวหน้าของประเทศสมาชิกในมิติต่างๆ ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการรวมตัวทางเศรษฐกิจ อันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนในเวทีโลก

2.1.3.5 ข้อมูลเกี่ยวกับทางด้านโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ

จากการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ ครั้งที่ 10 ประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศได้ร่วมกันจัดทำวิสัยทัศน์ประสงค์เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการร่วมมือที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) ในภูมิภาคอาเซียนให้มีความแข็งแกร่ง โดยการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน และสนับสนุนให้อาเซียนเป็นภูมิภาคที่ดึงดูดการลงทุน โดยแผนแม่บทฉบับนี้มีความชัดเจนในการกำหนดแผนงาน

เป้าหมายและระยะเวลาในการดำเนินการในระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2553 - 2558) รวมทั้งสนับสนุนการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำหรับเป้าหมายของแผนแม่บทฯ มี 5 ประการ ดังนี้ 1) ใช้ไอซีทีเป็นเครื่องมือในการผลักดันให้อาเซียนเติบโตทางเศรษฐกิจ 2) อาเซียนเป็นศูนย์กลางด้านไอซีทีของโลกแห่งหนึ่ง 3) ประชากรอาเซียนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 4) ไอซีทีมีส่วนช่วยส่งเสริมการรวมกลุ่มของอาเซียน และ 5) นำแผนแม่บทฉบับนี้ไปสู่การปฏิบัติโดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนสถาบันการศึกษาและอื่น ๆ ได้มีส่วนร่วมในการผลักดันและดำเนินการตามแผนแม่บทฯ ให้เป็นรูปธรรมและบรรลุเป้าหมายที่อาเซียนวางไว้ ไอซีทีจึงเป็นเครื่องมือหลักของอาเซียนในการบูรณาการทางเศรษฐกิจและสังคมเข้าด้วยกันด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไอซีทียุคหน้าและทุนมนุษย์การสนับสนุนอุตสาหกรรมคอนเทนต์และอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ รวมไปถึงการสร้างสภาพแวดล้อมด้านนโยบายและการกำกับดูแลที่เอื้อต่อการพัฒนา ไอซีทีสามารถรวมอาเซียนให้เป็นหนึ่งและก่อให้เกิดตลาดเดียว (Single Market) และในขณะเดียวกัน อาเซียนจะสามารถสร้างศักยภาพให้กับชุมชนต่าง ๆ ของตน และขับเคลื่อนไปสู่ความเป็นศูนย์กลางไอซีทีที่รวมทุกกลุ่มคนและ มีความเจริญอย่างมั่นคงและท้ายที่สุดเป็นภูมิภาคที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ โดยมีวิสัยทัศน์ของแผนแม่บทฯ ฉบับนี้ดังต่อไปนี้ (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2555)

1) สร้างพลังให้แก่ประชาชน (Empowering): โดยการช่วยให้ผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง มีทักษะ มีเทคโนโลยี มีการเชื่อมต่อโครงข่าย และมีข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเพื่อให้สามารถใช้ไอซีทีได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด

2) ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง (Transformational): โดยการใช้ไอซีทีมาเปลี่ยนวิถีชีวิตจากรากฐาน ไม่ว่าจะเป็นการดำรงชีวิต การเรียนรู้ การทำงาน และการสันติภาพ

3) ก่อให้เกิดความเท่าเทียมทั่วถึง (Inclusive): โดยการให้ความสำคัญแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในภูมิภาคอาเซียน ทั้งรัฐบาล ประชาชน และธุรกิจต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทั้งกลุ่มที่พัฒนาแล้วกำลังพัฒนา กลุ่มชาชนบท ชาวเมือง กลุ่มเด็ก ผู้สูงอายุ รวมไปถึง กลุ่มที่มี และ/หรือ ไม่มีความพิการ

4) กระตุ้นให้เกิดความเจริญเติบโต (Vibrant): โดยจะสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์เหมาะสมกับการทำธุรกิจ และมีความน่าสนใจเพื่อให้ (อุตสาหกรรม) ไอซีทีเจริญเติบโตและประสบความสำเร็จในท้ายที่สุด

5) สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Integrated): โดยที่จะมีการเชื่อมโยงภูมิภาคอาเซียนทั้งในระดับระหว่างรัฐบาล ประชาชน และธุรกิจต่าง ๆ

2.1.4 การเตรียมความพร้อมของประเทศไทยเพื่อสู่ประชาคมอาเซียน

อาเซียนมีเป้าหมายที่จะก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี 2558 โดยวิสัยทัศน์ของผู้นำอาเซียน คือ การสร้างประชาคมอาเซียนที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง มีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง และเมื่อปี 2551 อาเซียนได้จัดทำกฎบัตรอาเซียน เพื่อวางกรอบกฎหมายและโครงสร้างขององค์กรโดยโครงสร้างขององค์กรประกอบไปด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่ ประชาคมการเมือง และความมั่นคง ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน โดยอาเซียนได้จัดทำแผนงาน (Blueprint) สำหรับการจัดตั้งประชาคมอาเซียนในแต่ละเสา ทำให้ประเทศไทยเกิดการ เตรียมความพร้อมดังนี้ (กรมอาเซียน, 2555ข)

1. การเตรียมความพร้อมของภาครัฐ เพื่อให้หน่วยราชการไทยดำเนินการเพื่อก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดตั้งกลุ่มส่วนงานที่รับผิดชอบ ประสานงาน เสริมสร้างความรู้และทักษะภาษาอังกฤษและภาษาเพื่อนบ้าน แก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับพันธกรณีของไทยภายใต้กรอบอาเซียน รวมถึงร่วมมือให้ความสำคัญกับด้านการศึกษา เพื่อให้มีความรู้

2. การเตรียมความพร้อมของภาคประชาชน โดยให้มีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างประชาคมอาเซียน ไม่ว่าจะเป็นจากการประชาสัมพันธ์ หรือจากสื่อต่างๆ เพื่อให้ตระหนักรู้ และรวมถึงการสนับสนุนการสอนภาษาอังกฤษ และภาษาเพื่อนบ้านในอาเซียน

3. การเตรียมความพร้อมของภาคเอกชนและแรงงาน เพื่อให้ภาคเอกชนและแรงงานสามารถใช้ประโยชน์จากการเป็นประชาคมอาเซียนได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะการที่อาเซียนมุ่งสู่การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกันและเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกด้วย

ในอีกไม่นานประเทศไทยจะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ทำให้ฝ่ายภาคการศึกษาเกิดการตระหนักและได้จัดการประชุมในเชิงปฏิบัติการเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยได้สรุปจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติแนวทางการศึกษาโดยให้เกิดการเป็นรากฐานความสำคัญในการสร้างประชาคมอาเซียน ซึ่งการศึกษาเป็นกลไกในการปลูกฝังค่านิยม แนวคิด ความเข้าใจกันระหว่างประเทศและเศรษฐกิจโลก ต้องให้ความสำคัญกับการศึกษา การลงทุนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การส่งเสริมการจ้างงานที่เหมาะสม การส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศ และการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเชิงประยุกต์ด้วย (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

2.1.5 อาชีพที่อาเซียนคาดหวัง

อรจินดา บุรสมบุรณ์ และอาทิตยา เจียรวัฒนวงศ์ (2554) กล่าวว่าไว้ว่า ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนำมาสู่การเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุนอย่างเสรี และเงินทุนอย่างเสรี โดยกิจกรรมดังกล่าวสะท้อนแนวโน้มของการประกอบอาชีพในปี 2558 ของประเทศในกลุ่มอาเซียน ดังนี้

(1) การเคลื่อนย้ายสินค้าเสรี ประเทศไทยได้ผูกพันเสรีทุกรายการไว้ภายใต้ AFTA โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ (1) สินค้าในบัญชีลดภาษี จำนวน 8,287 รายการ ซึ่งได้ลดภาษีลงเหลือ 0 % ตั้งแต่ 1 มกราคม 2553 และ (2) สินค้าเกษตรอีก 4 ชนิด ภายในบัญชีอ่อนไหว ประกอบด้วย กาแฟ มันฝรั่ง มะพร้าวแห้ง และไม้ตัดดอก จำนวน 13 รายการย่อย ซึ่งลดภาษีลงเหลือ 5 % ตั้งแต่ 1 มกราคม 2553 ล่าสุดอาเซียนได้ปรับปรุงความตกลง AFTA ให้มีความทันสมัยยิ่งขึ้น และได้จัดทำความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน (ASEAN Trade in Goods Agreement: ATIGA) ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อ 17 พฤษภาคม 2553 โดยเป็นความตกลงที่ครอบคลุมมาตรการสำคัญต่อการส่งออกและนำเข้าสินค้าอย่างเสรี โดยมีหลักการสำคัญ ได้แก่ การกำหนดให้ใช้มาตรการที่ไม่ใช่ภาษีเฉพาะในเรื่องที่จำเป็นและโปร่งใส การส่งเสริมและการอำนวยความสะดวกทางการค้า หลักปฏิบัติด้านศุลกากร กฎระเบียบทางเทคนิค กระบวนการตรวจสอบและรับรองมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช มาตรการเยียวยาทางการค้า

(2) การเคลื่อนย้ายบริการอย่างเสรี อาเซียนได้ลงนามในความตกลงว่าด้วยการค้าบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) ตั้งแต่ปี 2538 ต่อมาอาเซียนได้เห็นชอบแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) ซึ่งได้กำหนดให้ทำการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการโดยการจัดทำข้อผูกพันในด้านการเปิดตลาด (Market Access) การให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National treatment) รวมทั้งสิ้น 12 สาขาใหญ่ ประกอบด้วย 12 สาขาย่อย โดยการยกเลิกอุปสรรคในการให้บริการทุกรูปแบบและเปิดให้นักลงทุนอาเซียนถือหุ้นได้ อย่างน้อยร้อยละ 70 ภายในปี 2558 (ภายในปี 2553 สำหรับ 4 สาขาเร่งรัด ได้แก่ e-ASEAN (สาขาโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์) สาขาสุขภาพ สาขาท่องเที่ยว และสาขาขนส่งทางอากาศ และภายในปี 2556 สำหรับสาขาโลจิสติกส์) โดยได้แบ่งเป็นสาขาบริการทั้ง 12 สาขา ได้แก่

- 1) บริการธุรกิจ เช่น บริการวิชาชีพทางบัญชี กฎหมาย คอมพิวเตอร์ โฆษณา เป็นต้น
- 2) บริการสื่อสาร เช่น โทรคมนาคม วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น
- 3) บริการก่อสร้างและวิศวกรรม เช่น การก่อสร้างอาคาร การติดตั้ง เป็นต้น
- 4) บริการจัดจำหน่าย เช่น การค้าส่ง ค้าปลีก ตัวแทนจำหน่าย เป็นต้น
- 5) บริการทางการศึกษา เช่น ระดับมัธยมศึกษา อุดมศึกษา หลักสูตรระยะสั้น เป็นต้น
- 6) บริการสิ่งแวดล้อม เช่น บำบัดน้ำเสีย กำจัดของเสีย เป็นต้น
- 7) บริการทางการเงิน เช่น ธนาคาร ประกันภัย เป็นต้น
- 8) บริการสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

เช่น โรงพยาบาล สถานพักฟื้น เป็นต้น 9) บริการด้านการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ตัวแทนนำเที่ยว เป็นต้น 10) บริการด้านนันทนาการ วัฒนธรรมและกีฬา เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น 11) บริการขนส่ง เช่น การขนส่งทางราง บก น้ำ เป็นต้น และ (12) บริการอื่นๆ

(3) การเคลื่อนย้ายการลงทุนอย่างเสรี อาเซียนได้ลงนามกรอบความตกลงว่าด้วยเขตการลงทุนอาเซียน (Framework Agreement on the ASEAN Investment Area: AIA) ในปี 2541 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้อาเซียนมีบรรยากาศการลงทุนที่เสรีและโปร่งใส เป็นแหล่งดึงดูดการลงทุนทั้งจากภายในและภายนอกอาเซียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการเปิดเสรีการลงทุนในปี 2558 อาเซียนได้ทบทวนความตกลงด้านการลงทุน AIA ให้เป็นความตกลงด้านการลงทุนของอาเซียน (ASEAN Comprehensive Investment Agreement : ACIA) ที่มีขอบเขตที่กว้างขึ้น โดยผนวกความตกลงว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนของอาเซียน ที่มีอยู่เดิมให้เข้าอยู่ภายใน ACIA โดยความตกลง ACIA ครอบคลุม 4 ประเด็นหลักใหญ่ คือ การเปิดเสรีการลงทุน การส่งเสริมการลงทุน การอำนวยความสะดวกการลงทุน และการคุ้มครองการลงทุน โดยครอบคลุมทั้งการลงทุนทางตรง (Foreign Direct Investment: FDI) และการลงทุนในหลักทรัพย์ (Portfolio Investment) นอกจากนี้ ขอบเขตของการเปิดเสรีครอบคลุม ธุรกิจ 5 ภาคและบริการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เกษตร ประมง ป่าไม้ เหมืองแร่ และภาคการผลิต ประเทศไทยมีนโยบายที่จะเปิดตลาดบริการด้านการเงินสำหรับอาเซียนในปี 2558 ในสาขาหลักทรัพย์ ได้แก่ การค้าเพื่อบัญชีตนเองหรือบัญชีลูกค้า การบริหารทรัพย์สิน การบริการชำระราคาและส่งมอบหลักทรัพย์ทางการเงิน และสาขาการให้คำปรึกษาและบริการเสริมอื่นๆ ในด้านการให้บริการทางการเงิน จะทำการผูกพันเฉพาะบริษัทหลักทรัพย์ ไม่รวมถึงธนาคารพาณิชย์ และบริษัทประกันภัย โดยจะเปิดให้มีการถือหุ้นโดยต่างชาติได้ในธุรกิจหลักทรัพย์ได้ 100 % ยกเว้นธุรกิจการจัดการลงทุนต้องถือหุ้นโดยสถาบันการเงินภายในประเทศอย่างน้อย 50 % ในช่วง 5 ปีแรก

แผนนำร่องด้านตลาดแรงงานของอาเซียน (Pilot Free Labor Market Plan) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสื่อสารภาษาอังกฤษ (English Language Communication Skills) ว่ามีความสำคัญต่อการทำงานในประเทศในกลุ่มอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพ 7 ประเภทที่สามารถเข้าทำงานที่ใดก็ได้เมื่ออาเซียนมีการรวมตัวเป็น ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี ค.ศ. 2015 (หรือ พ.ศ. 2558) 7 อาชีพดังกล่าว ได้แก่ 1) แพทย์ 2) ทันตแพทย์ 3) พยาบาล 4) วิศวกร 5) สถาปนิก 6) นักสำรวจภูมิศาสตร์/นักทรัพยากรธรรมชาติ 7) นักบัญชี (Bangkok Post Online News, 2009) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลในเอกสารการบรรยายของ Dang (2011) เรื่อง ASEAN Regional Qualifications Framework: Current Architecture and Challenges ในการประชุม Asia-Europe

Meeting (Workshop 5: External Dimensions of the European Qualifications Framework and Potential of Policy Co-Operation with other Regions) ที่เมือง Budapest ระหว่างวันที่ 25-26 พฤษภาคม 2011 ซึ่งจัดโดย ASEM Education and Research Hub for Lifelong Learning ได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสาขาอาชีพที่อาเซียนต้องการร่วมกัน (7 MRAs on Sectoral Qualifications; MRA=Mutual Recognition Arrangement) ได้แก่ 1) วิศวกรรม (Engineering) 2) สถาปัตยกรรม (Architectural) 3) การสำรวจ (Surveying) 4) การพยาบาล (Nursing) 5) การแพทย์ (Medical) 6) ทันตแพทย์ (Dental) และ 7) การบัญชี (Accounting)

ในการปาฐกถาพิเศษหัวข้อ ประชาคมอาเซียนกับการพัฒนาภาคได้อย่างยั่งยืน เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2552 (สุรินทร์ พิศสุวรรณ, 2552) จัดโดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ร่วมกับสมาคมนักศึกษาเก่ามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เลขาธิการอาเซียน ได้กล่าวไว้ว่า “อาเซียนคือทางเลือกของลูกหลาน” โดยเน้นเรื่องความสำคัญของการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ในปี 2558 ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของเสาหลัก 3 ประการคือเรื่องการเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมและวัฒนธรรม การรวมตัวเป็นหนึ่งในเดียวของประชาคมอาเซียน จะกลายเป็นตลาดที่เข้ามาแล้วสามารถค้าขายกับประชากรของคนทั้ง 10 ประเทศ แต่ละประเทศจะได้รับส่วนแบ่งจากตลาดนี้เท่าไรขึ้นอยู่กับความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านทรัพยากรมนุษย์ของประเทศนั้น นอกจากนี้ เลขาธิการอาเซียนยังได้กล่าวเพิ่มเติมไว้ว่า “ประชาคมอาเซียน” ก่อตั้งเพื่อให้คนรุ่นหลังมีทางเลือกและมีความท้าทายในการประกอบอาชีพมากขึ้น โดยเฉพาะอาชีพวิศวกร สถาปนิก แพทย์ นักบัญชี และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งในปี 2558 จะมีข้อตกลงรับรองหลักสูตรการเรียนการสอนในวิชาชีพเหล่านี้ระหว่างประเทศในสมาคม แต่ผู้ที่สามารถเข้าแข่งขันได้ต้องมีความสามารถในสาขาเหล่านั้นอย่างแท้จริง

สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์ (2551) ได้รายงานไว้ว่า ประเทศสมาชิกอาเซียนได้จัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน ในปี 2535 ตามข้อเสนอของ นายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรีไทยในสมัยนั้น เพื่อเป็นกลไกช่วยขยายการค้าระหว่างประเทศสมาชิกและดึงดูดการลงทุนจากภายนอกขณะนี้ (ปี 2551) ประเทศสมาชิกอาเซียนเดิม 6 ประเทศได้ลดภาษีสินค้าในกรอบ AFTA ทุกรายการลงเหลือร้อยละ 0-5 โดยสินค้าร้อยละ 80 มีอัตราภาษีที่ร้อยละ 0 แล้ว ส่วนสินค้าที่เหลือประเทศสมาชิกอาเซียนเดิมมีเป้าหมายที่จะลดอัตราภาษีเป็นร้อยละ 0 ในปี 2553 และประเทศสมาชิกใหม่ในปี 2558 สำหรับการค้าบริการ ได้ทยอยเปิดเสรีมากขึ้นเรื่อยๆ โดยมุ่งเน้นใน 7 สาขา คือ การเงิน ขนส่งทางทะเล ขนส่งทางอากาศ การสื่อสาร โทรคมนาคม การท่องเที่ยว ก่อสร้าง และบริการธุรกิจ ส่วนการลงทุนประเทศสมาชิกอาเซียนได้ดำเนินความร่วมมือในการส่งเสริมการลงทุนครอบคลุมสาขาการผลิต เกษตร ประมง ป่าไม้ เหมืองแร่ และบริการที่เกี่ยวข้องกับ 5 สาขา

ดังกล่าว (Services Incidental) แต่ยังจำกัดเฉพาะการลงทุนโดยตรง ไม่รวมถึงการลงทุนด้านหลักทรัพย์ (Portfolio Investments)

อาเซียนมีความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมของอาเซียน (ASEAN Industrial Cooperation: AICO) ซึ่งมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อภาคเอกชน AICO มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้กับสินค้าอุตสาหกรรมของอาเซียน โดยสนับสนุนการแบ่งการผลิตภายในภูมิภาค ลดต้นทุนการผลิตโดยการลดภาษีนำเข้าสินค้าสำเร็จรูป กึ่งสำเร็จรูป และวัตถุดิบ แต่มีเพียงอุตสาหกรรมรถยนต์เท่านั้นที่ใช้ประโยชน์จากความตกลงนี้ พัฒนาการในด้านแนวคิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนได้เกิดขึ้นอย่างชัดเจนในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 8 เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2545 ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ผู้นำประเทศอาเซียนได้เห็นชอบให้มีการกำหนดทิศทางการดำเนินงานเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ชัดเจน ได้แก่ การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจะเป็นไปในทำนองเดียวกับประชาคมเศรษฐกิจยุโรปในระยะเริ่มต้น โดยอาเซียนได้ดำเนินการหลายด้านเพื่อผลักดันการจัดตั้ง AEC โดยแนวทางที่สำคัญหนึ่ง คือ การนำร่องในการรวมกลุ่ม 11 สาขาสำคัญ ได้แก่ (1) ยานยนต์ (2) ผลิตภัณฑ์ไม้ (3) ผลิตภัณฑ์ยาง (4) สิ่งทอ (5) ผลิตภัณฑ์เกษตร (6) ผลิตภัณฑ์ประมง (7) อิเล็กทรอนิกส์ (8) เทคโนโลยีสารสนเทศ (9) สุขภาพ (10) การท่องเที่ยว และ (11) การบิน เพื่อส่งเสริมให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานฝีมือในสาขานำร่องทั้ง 11 สาขา และสร้างการรวมกลุ่มที่เป็นรูปธรรมพร้อมกำหนดประเทศผู้ประสานงานหลัก (Country Coordinators) ในแต่ละสาขา ได้แก่

(1) ประเทศอินโดนีเซีย	สาขายานยนต์ และสาขาผลิตภัณฑ์ไม้
(2) ประเทศมาเลเซีย	สาขาผลิตภัณฑ์ยาง และสาขาส่งทอ
(3) ประเทศพม่า	สาขาผลิตภัณฑ์เกษตร และสาขาผลิตภัณฑ์ประมง
(4) ประเทศฟิลิปปินส์	สาขาอิเล็กทรอนิกส์
(5) ประเทศสิงคโปร์	สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ และสาขาสุภาพ
(6) ประเทศไทย	สาขาการท่องเที่ยว และสาขการบิน

การจัดทำแผนงาน (Roadmap) ของแต่ละสาขาที่ระบุมาตรการสำคัญทั้งที่เป็นมาตรการร่วมและมาตรการเฉพาะของแต่ละสาขาเพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่ม โดยเฉพาะการเร่งจัดอุปสรรคต่างๆ ทั้งในด้านการค้าสินค้า (การเร่งลดภาษีสินค้าในสาขาสำคัญ การขจัดมาตรการกีดกันทางการค้า ที่ไม่ใช่ภาษี) การค้าบริการ และการลงทุน ให้มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรการผลิตได้อย่างเสรี รวมทั้งส่งเสริมการ “Outsource” ภายในภูมิภาค เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับผู้ประกอบการ ในอาเซียน ทั้งนี้ รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนเห็นชอบให้เพิ่มสาขาโลจิสติกส์เป็นสาขาใหม่สาขาที่ 12 โดยมีเวียดนามเป็นผู้ประสานงานหลักของสาขาดังกล่าว การส่งเสริมการ

รวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในสาขาสำคัญจะช่วยให้ไทยสามารถขยายการค้าและการลงทุนในสาขาที่ไทยมีศักยภาพได้มากขึ้น

นอกจาก ผู้ประกอบอาชีพและวิชาชีพซึ่งเป็นบัณฑิตในระดับปริญญาตรีแล้วอาเซียนยังต้องการผู้ประกอบอาชีพในระดับช่างฝีมืออีกมาก (กระทรวงแรงงาน, 2553) ซึ่งผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นช่างฝีมือมักจะจบการศึกษาในระดับอาชีวะ ประกอบด้วย ระดับประกาศนียบัตร (ปวช. และระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง ปวส.) จากรายงานสรุปผลการจัดงานการแข่งขันฝีมือแรงงานอาเซียน ครั้งที่ 8 ระหว่างวันที่ 18–23 พฤศจิกายน 2553 ณ อาคารชาเลนเจอร์ ฮอลล์ 1-2 อิมแพ็ค เมืองทองธานี แสดงให้เห็นว่า มีช่างฝีมือ 21 ประเภทที่อาเซียนคาดหวัง ได้แก่

- (1) สาขาเทคโนโลยีงานเชื่อม (Welding)
- (2) สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology)
- (3) สาขาปูกระเบื้อง (Wall & Floor Tilling)
- (4) สาขาท่อและสุขภัณฑ์ (Plumbing)
- (5) สาขาอิเล็กทรอนิกส์อุตสาหกรรม (Industrial Electronics)
- (6) สาขาเว็บไซต์ (Web Design)
- (7) สาขาไฟฟ้าภายในอาคาร (Electrical Installations)
- (8) สาขาก่ออิฐ (Brick Laying)
- (9) สาขาไม้เครื่องเรือน (Cabinet Making)
- (10) สาขาต่อประกอบมุมไม้ (Joinery)
- (11) สาขาแฟชั่นเทคโนโลยี (Fashion Technology)
- (12) สาขาซ่อมรถยนต์ (Automobile Technology)
- (13) สาขาบริการอาหารและเครื่องดื่ม (Restaurant Service)
- (14) สาขาประกอบอาหาร (Cooking)
- (15) สาขาเมคคาทรอนิกส์ (Mechatronics)
- (16) สาขาออกแบบเขียนแบบเครื่องกลด้วยคอมพิวเตอร์ (Mechanical Engineer Design CAD)
- (17) สาขากราฟิกดีไซน์ (Graphic Design Technology)
- (18) สาขาเครื่องปรับอากาศ (Refrigeration)
- (19) สาขาเทคโนโลยีระบบสายเครือข่าย (Information Network Cabling)
- (20) สาขาเสริมความงาม (Beauty Therapy)
- (21) สาขาแต่งผม (Hair Dressing)

การแข่งขันฝีมือแรงงานอาเซียน เป็นกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นทุก 2 ปีในกลุ่มอาเซียน ซึ่งในปัจจุบันมีประเทศสมาชิก 10 ประเทศ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน ลาว กัมพูชา เวียดนาม และพม่า เพื่อร่วมกันพัฒนาฝีมือแรงงานระดับภูมิภาคให้มีมาตรฐานทัดเทียมกับระดับนานาชาติ โดยมีประเทศสมาชิกหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันเพื่อพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ และค่านิยมที่ดีของการทำงานในกลุ่มเยาวชนและแรงงานฝีมือ ส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกร่วมมือกันพัฒนาการฝึกอบรมและมาตรฐานฝีมือแรงงานและเป็นเวทีสร้างการยอมรับในความเป็นเลิศด้านฝีมือ อีกทั้งยังช่วยพัฒนาแรงงานรุ่นใหม่ให้มีฝีมืออยู่ในระดับสูง นอกจากนี้ กฎบัตรอาเซียน ยังได้ระบุถึงองค์การที่แสดง ความร่วมมือด้านอาชีวระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียน ซึ่งจากผลการสังเคราะห์เอกสารขององค์การความร่วมมือระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียนดังกล่าวพบว่า แต่ละองค์การมีการดำเนินงานและมีกิจกรรมระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อาชีพหรือวิชาชีพที่มีองค์การความร่วมมือระหว่างอาเซียนเป็นอาชีพหรือวิชาชีพที่เป็นการต้องการและต้องมีการสร้างข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้เป็นมาตรฐาน สำหรับองค์การความร่วมมือด้านอาชีวระหว่างประเทศในอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นองค์การความร่วมมือระดับรัฐมนตรีอาเซียน (ASEAN Sectoral Ministerial Bids) ที่เกี่ยวข้องกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศในอาเซียน พบว่าในระดับรัฐมนตรีอาเซียนมีจำนวน 14 องค์การ ความร่วมมือส่วนองค์กรที่มีความสัมพันธ์กับอาเซียนประกอบด้วย 1) รัฐสภา มีจำนวน 1 องค์การ 2) องค์การภาคธุรกิจ มีจำนวน 19 องค์การ 3) สถาบันวิชาการ มีจำนวน 1 องค์การ 4) องค์การภาคประชาสังคม มีจำนวน 52 องค์การ และ 5) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอาเซียน มีจำนวน 4 องค์การ

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้

2.2.1 ความหมายของการรับรู้

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

นันทิกร ทองคลองไทร (2550) ได้ให้ความหมายของการรับรู้ หมายถึง กระบวนการทางสมองซึ่งได้ตีความหรือแปลความหมายข้อมูลได้จากการสัมผัสของร่างกายกับสิ่งเร้า โดยอาศัยความรู้สึกละมีการแสดงถึงความรู้ ความเข้าใจ จากการตีความนั้น ๆ ออกมาเป็นพฤติกรรมที่มีความหมายและเข้าใจได้

ธีรวัฒน์ จิตรประสงค์ (2550) กล่าวว่า การรับรู้ คือ การแสดงออกถึงความรู้สึกลึกซึ้ง ความคิด ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ เกิดขึ้นในจิตใจของแต่ละบุคคล โดยผ่านกระบวนการตีความหมาย หรือแปลความของข้อมูลสิ่งเร้า จากอวัยวะรับความรู้สึก แล้วแสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจจากการตีความนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมโดยอาศัยประสบการณ์เดิม

Garrison and Magoon 1979 (อ้างถึงใน ชลธิชา สว่างเนตร, 2542) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง กระบวนการซึ่งสมองตีความหรือแปลข้อความที่ได้จากการสัมผัส (Sensation) ของร่างกาย (ประสาทสัมผัสต่าง ๆ) กับสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสิ่งเร้า ทำให้ทราบว่าสิ่งเร้าที่สัมผัสเป็นอะไร มีความหมายหรือลักษณะอย่างไร โดยการที่จะรับรู้สิ่งเร้าที่มาสัมผัสได้นั้นต้องอาศัยประสบการณ์เป็นเครื่องช่วยในการตีความหมายหรือแปลความ

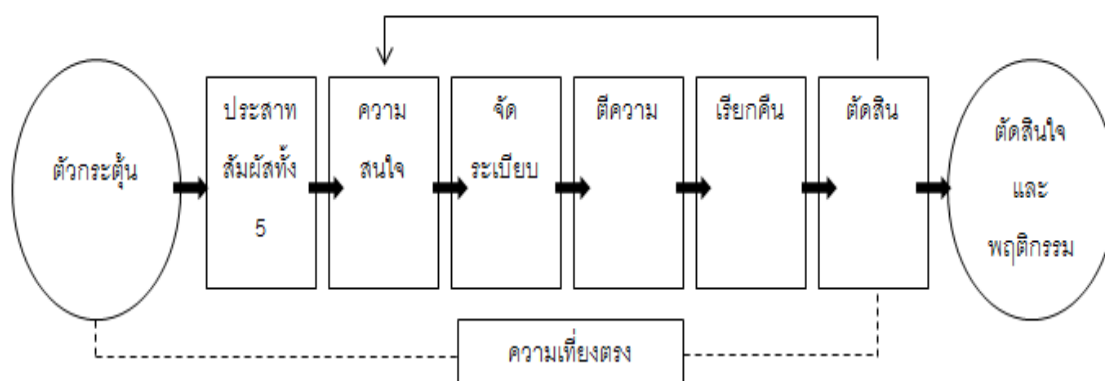
สร้อยตระกูล (ติวชาญต์) อรรถมานะ (2541) และ จริญญา ปานเจริญ (2553) มีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการรับรู้ คือ กระบวนการที่บุคคลได้รับความรู้สึกจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวอันเกิดจากสิ่งเร้าผ่านทางประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ รูป รส กลิ่น เสียง และการสัมผัส จากนั้นจะแปลความหมายออกมาจากความรู้สึกแล้วแปลความหมายจากความรู้สึกนั้น ๆ เกิดเป็นการรับรู้ขึ้น ซึ่งการรับรู้ของคนสองคนไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน

Silverman (2002, p. 143 อ้างถึงใน สุภาณี สนธิรัตน์, 2545) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกและมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้า โดยผ่านระบบประสาทสัมผัส ได้แก่ระบบรีเซปเตอร์ (Receptor) ใน ตา หู จมูก ลิ้น และกล้ามเนื้อ จากข้อมูลที่ระบบรับสัมผัสจากสิ่งแวดล้อมจะถูกส่งไปยังสมองให้เกิดความรู้สึกเป็นการได้เห็น ได้กลิ่น ได้รส รู้สึกร้อน หนาว เจ็บปวด เป็นต้น

จากความหมายของการรับรู้ดังกล่าวข้างต้น ในการศึกษาครั้งนี้ได้ให้ความหมายของการรับรู้ไว้ว่า เป็นผลมาจากกระบวนการทางสมองได้รับข้อมูล ตีความหมายและจัดระเบียบของสิ่งเร้าที่เข้าผ่านกระทบตัวบุคคล โดยผ่านระบบประสาททั้งห้านำไปสู่การเกิดพฤติกรรมที่บุคคลรับรู้ คือ การมองเห็น การได้ยิน การได้รส การรับกลิ่น และการรู้สึก ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีการรับรู้ที่แตกต่างกัน

2.2.2 กระบวนการรับรู้

ตามแนวคิดของ Wagmer and Hollenbeck (1992 อ้างถึงใน จริญญา ปานเจริญ, 2553, น. 44) ได้อธิบายว่า เป็นกระบวนการที่เริ่มจากบุคคลได้รับการกระตุ้น (Stimulus) คือสิ่งที่เราเห็น ได้ยิน หรือผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า โดยข้อมูลจะผ่านกระบวนการรับรู้ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ความสนใจ (Attention) การจัดระเบียบ (Organization) การตีความ (Interpretation) การเรียกคืนข้อมูล (Retrieval) และการตัดสินใจ (Judgment) โดยการรับรู้ที่ได้จะมีประสิทธิภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความเที่ยงตรง (Accuracy) ของข้อมูลที่ได้รับ ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจและพฤติกรรมของแต่ละบุคคลนั่นเอง ดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 กระบวนการรับรู้ของ Wagmer and Hollenbeck

ที่มา: Wagmer and Hollenbeck (1992 อ้างถึงใน จริญญา ปานเจริญ, 2553, น. 44)

จากภาพ 2.3 ในขั้นตอนของความสนใจ (Attention Stage) ข้อมูลจะถูกกลั่นกรองเพื่อคัดเลือกและตัดสินใจกับข้อมูลที่ควรให้ความสนใจและข้อมูลที่จะปฏิเสธหรือละเลย ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนของข้อมูลมาก และจะถูกทำให้ง่ายโดยขั้นตอนการจัดระเบียบข้อมูล (Organization Stage) โดยมีการเรียบเรียงและจัดกลุ่มที่มีความหมาย จนไปถึงขั้นตอนการตีความ (Interpretation Stage) ออกมา จากนั้นจะเป็นขั้นตอนการเรียกคืนข้อมูล (Retrieval Stage) ที่ถูกเรียกจากหน่วยความจำ ส่งผ่านต่อไปยังขั้นตอนกระบวนการตัดสินใจ (Judgment Stage) ซึ่งข้อมูลที่เรียกคืนมาจากความจำจะถูกไปใช้ในการตัดสินใจนั่นเอง

2.2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของแต่ละบุคคล แบ่งได้ 3 ประเภท

1. ปัจจัยองค์ประกอบภายในตัวบุคคลหรือผู้รับรู้ (จาเนียร์ ช่วงโชติ, 2519, น. 42-155 และ โยชิน คันสนยุทธ, 2533, น. 43-45)

(1) บุคลิกภาพส่วนบุคคล (Personality) อันได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา ประสบการณ์ทัศนคติ (Attitude) และการปรับตัวส่วนบุคคล (Personal Adjustment)

(2) แรงขับหรือความต้องการ (Drive or Need) จะทำหน้าที่เปรียบเสมือนพลังที่เพิ่มให้การตอบสนองนั้นเข้มแข็งขึ้น

(3) ทัศนคติ (Attention) ซึ่งจะทำให้คนเราสามารถเลือกสิ่งเร้าที่อยู่ในความสนใจ และเกิดความพร้อมที่จะตอบสนองได้ดี

(4) ความคาดหวัง (Expectancy) หากเราคาดหวังสิ่งใดไว้การรับรู้ก็จะเป็นไปตามที่คาดหวัง

(5) คุณค่า (Value) การเห็นคุณค่าของสิ่งเร้าต่างๆที่แตกต่างกัน ย่อมก่อให้เกิดการรับรู้ที่ต่างกัน

2. ปัจจัยจากองค์ประกอบภายนอก อันเนื่องมาจากสิ่งเร้า ได้แก่

(1) คุณลักษณะของสิ่งเร้าที่มีโครงสร้างแบบแผนและสิ่งเร้าที่ไม่มีโครงสร้างแบบแผน ซึ่งการรับรู้สิ่งเร้าที่มีโครงสร้างและแบบแผนจะมีความชัดเจนมากกว่าสิ่งเร้าที่ไม่มีโครงสร้างและแบบแผน (Perception in Structured Stimulus Situations V.S. Perception in Unstructured Stimulus Situation)

(2) ความเปลี่ยนแปลงของสิ่งเร้า (Change of Stimulus) โดยสิ่งเร้าที่กำลังเปลี่ยนแปลงจะดึงดูดความสนใจของคนได้ เช่น การเปลี่ยนความสว่างของแสงไฟ

(3) ความเคลื่อนไหวของสิ่งเร้า (Movement of Stimulus) เป็นคุณสมบัติที่มักดึงดูดความสนใจของคนได้ดีเช่นกัน

(4) ขนาดของสิ่งเร้า (Size of Stimulus) วัตถุที่มีขนาดใหญ่มากหรือเล็กมาก มักจะดึงดูดความสนใจของคนได้มากกว่าวัตถุที่มีขนาดปกติหรือธรรมดา

(5) การเกิดซ้ำซากของสิ่งเร้า (Repetition of Stimulus) สิ่งเร้าที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ซ้ำซากย่อมเป็นที่เรียกร้องความสนใจได้มาก

(6) ความเข้มหรือความหนักเบาของสิ่งเร้า (Intensity of stimulus) สิ่งเร้าที่มีความเข้มข้นสูงกว่าปกติจะย่อมทำให้คนเราก่อเกิดความสนใจหรือใส่ใจได้

3. ปัจจัยสถานการณ์ (จริยญา ปานเจริญ, 2553, น. 51)

ผู้รับรู้และเป้าหมายที่เป็นสิ่งเดิมไม่เปลี่ยนแปลง แต่หากสถานที่ เวลา สภาพงาน และสภาพสังคมเปลี่ยนไป โดยเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ จะมีอิทธิพลเหนือการรับรู้ของบุคคลด้วย เช่น ช่วงเวลาที่แตกต่างอาจทำให้บุคคลรับรู้ได้ต่างกัน

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อม

2.3.1 ความหมายความพร้อม

ความพร้อม หมายถึง ความสามารถทางกายและจิตใจที่จะเรียน ประกอบด้วย ความอยากเรียน มีทักษะ และมีพื้นฐานที่เหมาะสม (พัชรี สวนแก้ว, 2536, น. 31) ซึ่งจากหลักทรัพยากรของบริหาร 4 ประเภท หรือ 4M อันได้แก่ บุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) การบริหารจัดการ (Management) และตลอดจนวัสดุอุปกรณ์/เครื่องมือ (Material/Machine) ซึ่งบุคลากรนับว่ามีความสำคัญที่สุดเพราะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรทั้ง 3 ที่กล่าวมาข้างต้น จะประสบความสำเร็จหรือ

ล้มเหลว ย่อมต้องอาศัยทักษะ ความสามารถ และการมีความพร้อมของบุคลากร ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงความหมายและความสำคัญของความพร้อม ดังนี้

Skinner (1965, p. 305) กล่าวถึงความพร้อมว่า เป็นรากฐานและแนวโน้มของบุคคลที่ทำงานให้ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว บุคคลที่มีความพร้อมที่ดีจะทำงานด้วยความราบรื่นและประสบความสำเร็จอย่างน่าพอใจ ส่วนบุคคลที่ไม่พร้อมเปรียบเสมือนการถูกบังคับให้ทำงาน งานที่ได้ออกมา็นั้นจึงไม่ประสบความสำเร็จ

Thatcher (1970, p. 695) ให้ความหมายของ ความพร้อม หมายถึง สภาพหรือคุณภาพ การเตรียมพร้อมอันเนื่องมาจากการเตรียมการ ความถนัด ความพอใจ หรือความกระตือรือร้น

Good (1973, p. 472) กล่าวว่า ความพร้อมเป็นความสามารถตกลงใจ ความปรารถนา และความสามารถที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ความพร้อมเกิดจากลักษณะทางจิตภาวะ ประสบการณ์ และอารมณ์ ความพร้อมจึงเป็นการพัฒนาคนให้มีความสามารถที่จะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ

Lefrancois (1988, p. 28) กล่าวว่า ความพร้อม คือ จิตทางกายภาพ จิตภาวะทางปัญญา ความรู้พื้นฐาน หรือประสบการณ์เดิม และสภาพจิตใจ

Barrow and Milburn (1990, p. 259) กล่าวว่า ความพร้อม หมายถึง การที่บุคคลมีความสนใจและเริ่มต้นที่จะกระทำบางสิ่งบางอย่าง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพร้อม คือ สภาพจิตใจ กายวิภาค และสรีรวิทยา

เดโช สนวนานนท์ (2512, น. 249) กล่าวถึง ความพร้อม ในด้านขององค์ประกอบว่า ความพร้อมเป็นสภาพการเตรียมตัวเพื่อการตอบสนองหรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง และสภาพความพร้อม ของบุคคลนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ ภาวะร่างกายสมบูรณ์ สิ่งเร้า แรงจูง การฝึกอบรม เป็นต้น

อาทร เขียวปรางค์ (2520, น. 46) ได้ให้ความหมายของความพร้อมว่า เป็นสภาวะหรือสภาพที่เกิดขึ้นในบุคคลและเป็นผลให้เกิดการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จ

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2524, น. 29) กล่าวว่า ความพร้อม คือ สภาพความสมบูรณ์ของร่างกายและจิตใจ พร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งทางร่างกาย อันได้แก่ จิตภาวะ หมายถึง ความเจริญเต็มที่ของอวัยวะทางด้านร่างกาย ทางจิตใจ หมายถึง ความพอใจที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า หรือพอใจที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ

ธีรารัง บัวศรี (2531, น. 86) กล่าวถึง ความพร้อม หมายถึง ความสามารถที่มีอย่างเพียงพอต่อการกระทำภารกิจการเรียนในขณะนั้น โดยไม่กำหนดว่าความสามารถนั้นจะได้มาอย่างไร เช่น การฝึกฝน จากการพัฒนาร่างกายอันเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อม หรือจากทั้งสองอย่างร่วมกัน

วิชิตา หารษาจารย์ (2540, น. 26) กล่าวว่า ความพร้อม หมายถึง สภาพที่เตรียมพร้อม ในการปฏิบัติ หรือดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพอันเป็นผลจากการเตรียมตัวไว้แล้วสำหรับกิจกรรมนั้น ๆ

ศรีสุกาญจน์ บินทประสิทธิ์ (2540, น. 69) กล่าวว่า ความพร้อม หมายถึง ภาวะที่บุคคลมีวุฒิภาวะทางด้านร่างกาย จิตใจและประสบการณ์การเรียนรู้ตลอดจนสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างบรรลุผลสำเร็จผลได้

วิชญาพร สุวรรณเทน (2541, น. 30) กล่าวว่า ความพร้อม หมายถึง การที่บุคคลมีความสนใจมีความเต็มใจและมีความกระตือรือร้นที่จะกระทำบางสิ่งบางอย่างให้สำเร็จลุล่วงโดยได้เตรียมการไว้ล่วงหน้า

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความพร้อม หมายถึง องค์ประกอบสภาพที่ครบครันสมบูรณ์ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย ทางด้านสภาพจิตใจ จนเกิดความพอใจสามารถที่จะกระทำภารกิจให้ประสบความสำเร็จลุล่วงไปได้อย่างราบรื่นด้วยศักยภาพที่มีอยู่นั่นเอง

2.3.2 องค์ประกอบของความพร้อม

ความพร้อม มีองค์ประกอบ 4 ประการ ดังต่อไปนี้ (วรภรณ์ รักวิชัย, 2535, น. 54)

1. องค์ประกอบทางด้านร่างกาย เป็นพัฒนาการทางร่างกายที่เจริญงอกงามตามภาวะปกติ อันได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส การเคลื่อนไหวต่าง ๆ
2. องค์ประกอบทางด้านอารมณ์ อันได้แก่ ความต้องการ การเรียนรู้ ความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็น และความมั่นคงทางอารมณ์
3. องค์ประกอบทางด้านสังคม อันได้แก่ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับ เช่น ประสบการณ์ทางด้านสังคม ประสบการณ์ทางด้านภาษา
4. องค์ประกอบทางด้านสติปัญญา อันได้แก่ ความสามารถทางด้านการคิด ความเข้าใจ ความสามารถในการรับรู้ และการใช้ความคิดในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล

ดังนั้นทางผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายขององค์ประกอบของความพร้อมได้ว่า การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จลุล่วงได้นั้นจะต้องมีการเตรียมความพร้อมทางร่างกายและจิตใจเสียก่อน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อารี พันธุ์มณี (2537, น. 123-124) ได้สรุปแนวความคิดของ Thorndike เกี่ยวกับเรื่องกฎของความพร้อม (Law of readiness) ว่าสภาพความพร้อมของผู้เรียนที่มีวุฒิภาวะทั้งร่างกาย อวัยวะต่าง ๆ ในการเรียนรู้และจิตใจ รวมทั้งพื้นฐานจากประสบการณ์เดิม ที่เชื่อมโยงไปสู่สิ่งใหม่หรือความรู้ใหม่ หากผู้เรียนนั้นมีความพร้อมที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งความพร้อมจำแนกได้ 3 สภาพ ได้แก่

1. เมื่อบุคคลพร้อมแล้วกระทำ ก็จะทำให้เกิดความพอใจ และเกิดการเรียนรู้
2. เมื่อบุคคลพร้อมที่จะทำแล้วไม่ได้กระทำ ก็จะทำให้ไม่เกิดความพอใจ และไม่ทำให้เกิดการเรียนรู้
3. เมื่อบุคคลไม่พร้อมที่จะทำแล้วต้องทำ ก็จะทำให้เกิดความไม่พอใจ และไม่ทำให้เกิดการเรียนรู้

ดังนั้นภารกิจที่ผู้กระทำได้กระทำภายใต้สภาพที่มีความพร้อมย่อมกระทำได้ดีกว่าสภาพที่ไม่มีความพร้อม รวมถึงสร้างความพึงพอใจแก่ผู้กระทำอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเรียนรู้หรือแม้แต่การบริหารงานก็ตาม

2.3.3 ความพร้อมทางการศึกษา

วิชย วงษ์ใหญ่ (2527, น. 142) กล่าวว่า “การนำ หลักสูตรมาปรับใช้นั้น ทางโรงเรียนจะต้องเตรียมความพร้อม ไม่ว่าจะเป็นวัสดุอุปกรณ์ประกอบหลักสูตร งบประมาณ อาคารสถานที่เพียงพอหรือไม่ การเตรียมบุคลากรเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรจะจัดทำ โดยวิธีใดจึงจะทำให้เข้าใจหลักสูตรอย่างแท้จริง” โดยรวมถึงบทบาทหนึ่งของผู้บริหารที่เกี่ยวกับการบริหารและดำเนินงานในการนำ หลักสูตรไปใช้ในระดับโรงเรียนคือ เป็นผู้จัดให้มีการอบรมครูซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมในการนำ หลักสูตรเข้าสู่ห้องเรียนอย่างได้ผลที่สุด (บุญมี ยอดเนตร, 2529, น. 162) ซึ่งส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อม โดยกล่าวไว้ในงานบริหารและบริการหลักสูตรซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (สังัด อุทรานันท์, 2532, น. 263-266)

1. งานเตรียมบุคลากร ก่อนจะนำหลักสูตรไปใช้ควรจะมีการให้ความรู้หรือชี้แจงให้ผู้ที่จะใช้หลักสูตรมีความเข้าใจถึง จุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวทางการจัดการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลตามหลักสูตร การเตรียมบุคลากรเพื่อการใช้หลักสูตรที่จัดทำขึ้นใหม่ที่แตกต่างจากเดิมจะเป็นภาระที่หนักมาก แต่ถ้าเป็นเพียงการปรับปรุงบางส่วนก็จะไม่ยุ่งยากซับซ้อนเท่าใดนัก การเตรียมบุคลากรดำเนินการได้หลายวิธี เช่น จัดประชุมชี้แจงการอบรม การประชุมสัมมนา การเผยแพร่ทางเอกสารและสื่อมวลชนต่าง ๆ
2. การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร โดยทั่วไปจะเป็นงานของหัวหน้าสถานศึกษา โดยจะต้องคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ตลอดจนความสมัครใจของครูแต่ละคนด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรมีโอกาสได้ใช้ศักยภาพของตนให้เป็นประโยชน์ต่อการใช้หลักสูตรให้มากที่สุด
3. การบริหารและการบริการวัสดุหลักสูตร ซึ่งได้แก่ เอกสาร หลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนทุกชนิดที่จัดทำขึ้น เพื่อให้ความสะดวกและช่วยให้ครูสามารถใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้องการบริหารและการบริการวัสดุหลักสูตรจึงเป็นภารกิจของหน่วยงานส่วนกลางซึ่งมีหน้าที่ใน

การบริหารหลักสูตรโดยตรง ที่จะต้องดำเนินการให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ถึงผู้ที่อยู่ในโรงเรียนแต่ละแห่งได้ครบถ้วนและทันกำหนดเวลาทุกครั้ง

4. การบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน ซึ่งได้แก่ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่ผู้ใช้หลักสูตร เช่น การบริการห้องสอนวิชาเฉพาะ บริการเกี่ยวกับห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน เครื่องมือวัดผลประเมินผล และการบริการแนะแนว เป็นต้น ผู้บริหารควรจัดทำ หรือจัดหาแหล่งวิชาการต่าง ๆ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากบุคคลและหน่วยงานภายนอกโรงเรียนอีกด้วย

2.4 คุณลักษณะของบัณฑิตในอนาคต

การระบุคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต เป็นเรื่องที่สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยทุกแห่งไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือเอกชนต้องให้ความสำคัญ จะเห็นได้ว่าสถาบันหลายแห่งได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตของตนเอง และแตกต่างกันไปตามสาขาวิชา สำหรับในต่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น Curtin University of Technology ในประเทศออสเตรเลีย (Scoufis, 2000) ได้กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตไว้อย่างชัดเจน จำนวน 9 คุณลักษณะ (Curtin Graduate Attributes) ประกอบด้วย (1) การประยุกต์ใช้ความรู้ตามสาขาวิชา (Applying Discipline Knowledge) (2) ทักษะในการคิด (Thinking Skills) ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) การคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) และการคิดเชิงสะท้อน (Reflective thinking) (3) ทักษะด้านข้อมูลข่าวสาร (Information Skills) โดยสามารถเข้าถึงประเมิน และสังเคราะห์ข้อมูลได้ (4) ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skills) โดยสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ (5) ทักษะในการใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม (Technology Skills) (6) การเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ (Learning how to Learn) ซึ่งเป็นทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Skills) (7) มุมมองที่เป็นสากล (International Perspective) โดยการระลึกและประยุกต์ใช้ (Recognise and Apply) (8) ความเข้าใจทางวัฒนธรรม (Cultural Understanding) ด้วยการแสดงออกถึงความตระหนักและเข้าใจ (Awareness and Understanding) และ (9) ทักษะทางวิชาชีพ (Professional Skills) ซึ่งตามนโยบายด้านคุณลักษณะของบัณฑิตของ Curtin University of Technology นักศึกษาถูกคาดหวังว่าจะต้องพัฒนาคุณลักษณะได้ครบทั้ง 9 ด้านขณะที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย

Harvey and Green (1994) กล่าวว่า การบริการให้คำปรึกษาและแนะแนวด้านอาชีพควรมีอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง เพื่อเพิ่มความตระหนักให้กับบัณฑิตในโลกของการทำงาน โดยทั่วไปนายจ้าง (Employers) ต้องการบัณฑิตมาทำงานไม่เพียงแต่เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับองค์กรแต่ต้องการให้องค์กรขับเคลื่อนไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว จากผลการศึกษาของ Harvey and Green ได้ข้อค้นพบว่า คุณลักษณะของบัณฑิตในระดับสากลที่เป็นที่ยอมรับทั่วไปมีอยู่ 5 ด้าน ที่ทำให้นายจ้างพึงพอใจและรับเข้าทำงาน ได้แก่ (1) ความรู้ (Knowledge) (2) ความสามารถทางปัญญา (Intellectual Ability) (3) ความสามารถที่จะทำงานในองค์กรสมัยใหม่ (Ability to Work in a Modern Organization) (4) ทักษะระหว่างบุคคล (Interpersonal Skills) และ (5) การสื่อสาร (Communication)

National Committee of Inquiry into Higher Education (NCIHE, 1997) ได้ระบุไว้ว่า จุดมุ่งหมายพื้นฐานของอุดมศึกษา คือ การเตรียมนักศึกษาให้พร้อมให้โลกของการทำงาน (World of Work) และบัณฑิตจำเป็นต้องได้รับโอกาสในการพัฒนาคุณลักษณะรอบด้าน ไม่เฉพาะแค่ด้านความรู้ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตร (Disciplinary Knowledge) โดยคุณลักษณะโดยทั่วไป (Generic Attribute) ประกอบด้วย (1) ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skill) (2) ทักษะในการแก้ปัญหา (Problem-Solving Skills) (3) ความสามารถด้านคอมพิวเตอร์ (Computer Literacy) (4) ความรอบรู้ด้านข้อมูลข่าวสาร (Information Literacy) (5) ความสามารถและความตั้งใจในการเรียนรู้ (Ability and Willingness to Learn) และ (6) ทักษะการทำงานเป็นทีม (Teamwork)

จากการศึกษาของ Clark (1997) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารจากอุตสาหกรรมบริการและการผลิตจำนวน 40 คน ในประเทศอังกฤษเกี่ยวกับเหตุผลในการจ้างงานพบว่า นายจ้างส่วนใหญ่ต้องการบัณฑิตที่มีคุณลักษณะ ได้แก่ (1) มีทักษะในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Long Life Learning) (2) ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว (Flexibility and Adaptability) (3) ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skill) (4) ทักษะการทำงานเป็นทีม (Teamwork) (5) ความคิดริเริ่ม (Initiative) (5) ทักษะในการแก้ปัญหา (Problem-Solving Skill) และ (6) ทักษะในการตัดสินใจ (Decision Making) และจากผลการสื่อสารของ Clarke ไปสอดคล้องกับการวิจัยของ Crosling and Ward (2002) ที่ค้นพบว่า ความสามารถในการสื่อสารด้วยวาจา (Oral Communication) โดยเฉพาะที่จำเป็นต้องใช้ในสถานประกอบการ ได้แก่ การปรึกษาหารือในเรื่องที่เกี่ยวกับงานอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Work-Related Discussions) การรับฟังและทำตามคำสั่ง (Listening and Following Instructions) และการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Conversations) มีผลต่อการจ้างงาน

Crebert et. al (2004) ได้ทำการศึกษาวิจัยในโครงการที่ชื่อว่า Griffith Graduate Project ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า ทักษะของการทำงานเป็นทีม (Teamwork) มีผลต่อการจ้างงานและการจัดวางตำแหน่งงาน (Job placement) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะของนักศึกษา คือ ความรับผิดชอบ (Responsibility) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) นอกจากนี้ คุณลักษณะด้านอื่นที่จำเป็น ได้แก่ (1) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) (2) ทักษะทางสังคม (Social Skill) (3) ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skill) และ (4) ทักษะในการแก้ปัญหา (Problem-Solving Skill)

Benfield and Francis (2008) ได้แนะนำว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตในโลกยุคดิจิทัลเทคโนโลยี (An Age of Digital Technology) มี 6 ประการ ได้แก่ (1) การจัดการตนเอง (Self Management) หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการพัฒนาการเรียนรู้อย่างด้วยตนเอง (Learning Development) (2) ทักษะในการเรียนรู้ (Learning Skills) หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความตระหนักเกี่ยวกับกลยุทธ์การเรียนรู้ที่ใช้ (3) การสื่อสาร (Communication) หมายถึง ความสามารถในการแสดงความคิดและความคิดอย่างมั่นใจ และผู้อ่าน/ผู้ฟังเข้าใจวัตถุประสงค์ของการสื่อสารอย่างชัดเจน (4) การทำงานเป็นทีม (Teamwork) หมายถึง ความสามารถในการทำงานกับผู้อื่นและมีผลงานเกิดขึ้น (5) ทักษะในการแก้ปัญหา (Problem Solving) หมายถึง ความสามารถในการระบุปัญหาและสามารถหากลยุทธ์มาเพื่อแก้ไขได้ และ (6) ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) หมายถึง ความสามารถในการใช้ IT ได้อย่างเหมาะสมเพื่อการเรียนรู้และเพื่อประโยชน์ต่อการจ้างงาน

สำหรับสถาบันบางแห่งที่มีหลักสูตรทางไกลโดยนักศึกษาต้องเรียนแบบออนไลน์ตลอดเวลา คุณลักษณะของบัณฑิตอาจต้องเปลี่ยนแปลงไป ยกตัวอย่างเช่น University of Adelaide (2011) เสนอหลักสูตรแบบเรียนออนไลน์ (Online Learning) ซึ่งได้ระบุไว้ว่า คุณลักษณะของบัณฑิตมี 8 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาวิชา (Knowledge and Understanding of the Content) 2) ความสามารถในการระบุ วิเคราะห์ ประเมิน และสังเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร (The Ability to Locate, Analyse, Evaluate and Synthesise Information) 3) ความสามารถที่จะประยุกต์ใช้วิธีการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเชิงสร้างสรรค์และเกิดองค์ความรู้ (An Ability to Apply Effective, Creative and Innovative Solutions) 4) ทักษะระหว่างบุคคล การทำงานเป็นทีม และการสื่อสาร (Interpersonal Skills, Teamwork and Communication) 5) ความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีร่วมสมัย (A Proficiency in the Appropriate use of Contemporary Technologies) 6) มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีความอยากรู้อยากเห็นตลอดชีวิต (Continuous Learning and the Capacity to Maintain Intellectual Curiosity Throughout Life) 7) มีความพยายามสูงและ

ความสามารถในการเป็นผู้นำ (The Highest Standards of Professional Endeavour and the Ability to take a Leadership Role in the Community) 8) ความตระหนักในคุณธรรม สังคม และวัฒนธรรม (An Awareness of Ethical, Social and Cultural Issues)

วิจารณ์ พานิช (2555) ให้แนวคิดเกี่ยวกับทักษะความสำคัญของเด็กและเยาวชนที่ควรจะมีไว้สำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะด้านความเป็นนานาชาติ และทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ดังนี้

(1) ทักษะด้านความเป็นนานาชาติ (Internationalization)

ส่งเสริมการเรียนรู้แบบ PBL (Project Base Learning) เพื่อสร้างการเรียนรู้ด้วยวิธี Collaborative Learning โดยการทำโครงการร่วมกันเป็นทีม ในแต่ละทีมจะมีสมาชิกที่คล่องแคล่วของแต่ละประเทศ ทำให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross Culture Learning) ซึ่งในการทำทีมแบบ PBL ผสมผสานสมาชิกนานาชาตินั้น เท่ากับเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ การเข้าใจในด้านภาษา วัฒนธรรม ไปในตัว ทำให้เกิดความสามารถในการทำงานร่วมกันได้

(2) ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information Media Technology Skill)

สามารถประยุกต์และใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งเป็นการใช้เทคโนโลยีในการเชื่อมโยงเครือข่าย สร้างสื่อมีเดีย และ โซเชียล เน็ตเวิร์ค (Social Network) ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม เพื่อเข้าถึง (Access) จัดการ (Manager) ผสมผสาน (Integrate) ประเมิน (Evaluate) และสร้าง (Create) สารสนเทศ เพื่อทำหน้าที่ในเศรษฐกิจฐานความรู้ รวมถึงปฏิบัติตามคุณธรรม จริยธรรม และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึง และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ชัยญลักษณ์ วีระสมบัติ (2555) ได้บรรยายเรื่อง “มาตรฐานวิชาชีพอาเซียน ความท้าทายที่บัณฑิตไทยต้องก้าวไปให้ถึง” พร้อมเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมและทักษะของนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษาที่พึงประสงค์ในอาเซียน 7 ลักษณะ คือ

(1) ทักษะและความสามารถใช้ภาษาอังกฤษ ภาษาประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน และภาษาจีน

ภาษาอังกฤษจะเป็นภาษากลางของอาเซียน แต่ทิศทางในอนาคตภาษาจีนจะมีความสำคัญสูงจึงควรให้ความสนใจในการศึกษาภาษาจีนเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ควรสร้างโอกาสการเรียนรู้ภาษาประเทศเพื่อนบ้านเพื่อสร้างโอกาสให้ตนเองสามารถทำงานในประเทศเพื่อนบ้านได้อีกด้วย

(2) เรียนรู้ข้อมูลประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งในด้านวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์

เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่ต่างกัน และสามารถพัฒนาความสามารถในการดำเนินชีวิตภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เคารพความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม

(3) ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับ AEC และเรียนรู้เกี่ยวกับกฎ ระเบียบต่าง ๆ ของอาเซียน

เพื่อทราบทิศทางและนโยบายเกี่ยวกับอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ส่งผลกระทบต่อสภาพการทำงานและสภาพการทำงาน

(4) พัฒนาทักษะของแรงงานมีฝีมือให้มีมาตรฐานและมีความสามารถในการปรับตัวให้

เข้ากับมาตรฐานการทำงานที่เป็นสากลและการเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรม

เพื่อเพิ่มโอกาสให้ตนเองในการทำงานในประเทศอื่น และเพื่อปรับตัวให้ทันต่อรูปแบบการปฏิบัติงานใหม่ๆ ที่เป็นสากล เพราะในอนาคตจะมีการลงทุนจากต่างชาติในประเทศไทยและในภูมิภาคอาเซียนเพิ่มสูงขึ้น

(5) พัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีในสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถติดต่อสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากต้องทำงานอยู่ใน Cluster or Network Organization

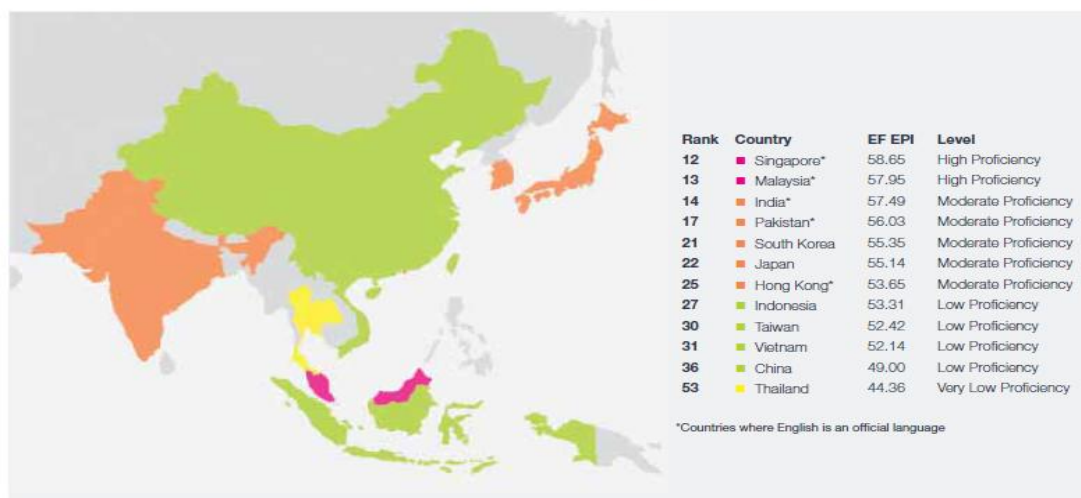
(6) ปรับกระบวนการทัศนคติการเรียนรู้

การเรียนรู้ควรเป็นไปอย่างมีเป้าหมาย อย่างคนรู้เท่าทันสถานการณ์ และเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา รู้จักที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มในตนเอง ทำให้ตนเป็นคนมีศักยภาพรอบด้าน แนวคิดที่ควรจะเร่งเสริมสร้าง คือ ทำให้ตนเองสามารถทำงานได้ทั่วอาเซียน ทั้งทางการเรียนรู้ การเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ การสื่อสาร การมีวินัยในตนเอง การมีภาวะผู้นำ ฯลฯ เพราะคู่แข่งในอนาคตมิใช่คนไทยด้วยกันเท่านั้น แต่รวมถึงการแข่งขันกับคนต่างชาติต่างวัฒนธรรมที่จะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

(7) สร้างความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ควรพัฒนาตนเองให้แน่ใจได้ว่า มีความสามารถในการทำงานเป็นทีม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถที่จะทำงานกับผู้คนต่างวัฒนธรรมได้

Asia EF EPI Rankings

ภาพที่ 2.4 ลำดับความสามารถในด้านการใช้ภาษาอังกฤษในภูมิภาคเอเชีย ปี 2012

ที่มา: Education First (EF)

Education First (EF, 2012) ได้สำรวจความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษจากทั่วโลก และเผยดัชนีลำดับความสามารถในด้านการใช้ภาษาอังกฤษในภูมิภาคยุโรป เอเชีย ลาตินอเมริกา ตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ จากการสำรวจพบว่า ภาษาอังกฤษเป็นส่วนประกอบที่สำคัญทางเศรษฐกิจทั้งในระดับชาติและระดับบุคคล การที่บุคคลมีความรู้ภาษาอังกฤษที่ดีทำให้เกิดรายได้จากการส่งออกเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการทำให้เกิดสภาพแวดล้อมต่อการทำธุรกิจที่ง่ายมากขึ้น รวมถึงนวัตกรรมเพิ่มมากขึ้น ประเทศที่เจริญแล้วจะมีความพร้อมทางด้านทักษะภาษาอังกฤษ มีการติดต่อธุรกิจโดยใช้อินเทอร์เน็ตกับประเทศต่าง ๆ อีกทั้งมีการวางแผน การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และการลงทุนที่พอดีเป็นสิ่งจำเป็นในการสอนภาษาอังกฤษระดับสูงในโรงเรียน อีกทั้งเพศหญิงยังพูดภาษาอังกฤษได้ดีกว่าเพศชายเกือบทุกประเทศทั่วโลกและผู้ที่มียุระหว่าง 25 – 35 ปี มีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษได้ดี และในทวีปยุโรปมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษดีที่สุดในระดับภูมิภาค แต่ในบางประเทศของยุโรปยังคงมีความต้องการเกี่ยวกับการสอนภาษาอังกฤษอยู่ในระดับสูง และจากการศึกษาในแถบภูมิภาคเอเชียพบว่าประเทศที่มีประสิทธิภาพในการใช้ภาษาอังกฤษสูงที่สุดเป็นอันดับ 1 คือ ประเทศสิงคโปร์ และอยู่ในอันดับที่ 12 จาก 54 ประเทศทั่วโลกที่ทำการสำรวจ ในขณะที่ประเทศไทยมีประสิทธิภาพในการใช้ภาษาอังกฤษอยู่ในอันดับที่ 53 จาก 54 ประเทศทั่วโลก (ภาคผนวก ค.) และอยู่ในอันดับที่ 12 จาก 12 ประเทศที่ทำการศึกษาในภูมิภาคเอเชียที่มีประสิทธิภาพในการใช้ภาษาอังกฤษอยู่ในระดับต่ำที่สุด

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูล และสรุป คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ และแสดงลงในตารางที่ 2.2 ดังนี้

ตารางที่ 2.2 คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์

	คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์							
	นานาชาติ	อาชีพและการใช้ชีวิต	เทคโนโลยีสารสนเทศ	ความรู้	การคิด	การสื่อสาร	การทำงานเป็นทีม	การแก้ปัญหา
วิจารณ์ (2555)	✓		✓					
รัญญลักษณ์ (2555)	✓	✓	✓					
EF (2012)	✓							
Scoufis (2000)	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
Harvey and Green (1994)				✓		✓		
NCIHE (1997)			✓			✓	✓	✓
Clark (1997)						✓	✓	✓
Crebert และคณะ (2004)			✓			✓	✓	✓
Benfield and Francis (2008)			✓			✓	✓	
University of Adelaide (2011)	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓

จากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา เรื่องการเตรียมความพร้อมของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตทั้ง 3 ด้าน โดยให้เหตุผลในแต่ละด้าน ดังนี้

1) ด้านการเป็นนานาชาติ (วิจารณ์ พานิช, 2555; Education First, 2012) เนื่องจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีการเข้ามาของชาวต่างชาติ ที่มีเรื่องของภาษา ประเพณี วัฒนธรรม เข้ามาเกี่ยวข้องและหลากหลายมากขึ้นทำให้จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของความรู้เกี่ยวกับประเทศในกลุ่มอาเซียนและทักษะที่ควรมีไว้สำหรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน รวมทั้งเรื่องของภาษาอังกฤษที่เป็นภาษาราชการในกลุ่มอาเซียน ซึ่งประเทศไทยยังอยู่ในลำดับที่ควรต้องรีบแก้ไขปรับปรุงอย่างเร่งด่วนมากที่สุด เพื่อให้มีการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานชาวต่างชาติได้ดีขึ้นเป็นการทำให้เกิดการเรียนรู้ข้ามภาษา วัฒนธรรม และสามารถที่จะทำงานร่วมกันได้อีกด้วย

2) ด้านการเป็นเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (วิจารณ์ พานิช, 2555; กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2555) เนื่องจาก อาเซียนจะใช้ไอซีทีในการขับเคลื่อนด้านสังคมและเศรษฐกิจในอาเซียน ซึ่งช่วยการปฏิรูปอาเซียนให้เป็นตลาดและฐานผลิตเดียวกัน ด้วยวิธีพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานไอซีทียุคใหม่ และผลักดันให้อาเซียนมีสถานภาพเป็นศูนย์กลางไอซีทีที่ครอบคลุมได้อย่างทั่วถึง ส่งผลให้อาเซียนเป็นภูมิภาคที่เหมาะสมกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ดังนั้น เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจึงมีบทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการหาค้นหา ติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลและศึกษากันระหว่างประเทศในกลุ่มสมาชิกทำให้นักศึกษาต้องมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของการเรียนรู้และศึกษาข้อมูล ติดต่อสื่อสาร ให้เกิดประโยชน์ ถูกต้องตามจริยธรรม และกฎหมายในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

3) ด้านการประกอบอาชีพ (ชัยญลักษณ์ วีระสมบัติ, 2555) เนื่องจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนทำให้การศึกษาต้องมีการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ ทำให้นักศึกษาต้องมีความรู้และศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพในอาเซียนไม่ว่าจะเป็นข้อมูลอาชีพ กฎหมายแรงงาน หรือแม้แต่การเข้ารับการอบรมศึกษาดูงานต่าง ๆ ของกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งเป็นการสร้างทักษะและการเตรียมพร้อมของนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาที่ควรจะมีสำหรับการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

2.5 ข้อมูลของ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เป็นหนึ่งในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนชั้นนำของประเทศ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2511 ภายใต้เจตนารมณ์ของ ดร.ไสว สุทธิพิทักษ์ และอาจารย์ สนั่น เกตุทัต โดยใช้ชื่อสถาบันว่า “ธุรกิจบัณฑิต” ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองประปา ถนนพระราม 6

ต่อมาได้เปลี่ยนสถานภาพเป็นวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตในปี พ.ศ. 2513 และเลื่อนฐานะ เป็น “มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต” ในปี พ.ศ. 2527 ด้วยพัฒนาการที่ไม่หยุดยั้งผนวกกับการขยายตัวของระบบการศึกษาในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2532 มหาวิทยาลัยได้ย้ายสถานที่ตั้งมาอยู่ที่ริมคลอง ประปา ถนนประชาชื่น บนเนื้อที่กว่า 100 ไร่ เพื่อก่อสร้างอาคารเรียนและอาคารปฏิบัติการทางการ เรียนการสอนที่ทันสมัยรวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกในรูปแบบที่เอื้อประโยชน์ต่อนักศึกษาอย่าง สมบูรณ์แบบ ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่สวยงามและร่มรื่น

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตเปิดสอนทั้งหลักสูตรภาษาไทยและหลักสูตรนานาชาติในระดับปริญญาตรีทั้งภาคปกติและภาคค่ำ ระดับปริญญาโท ปริญญาเอก โดย ดร.อรัญ ธรรมโน เป็นนายกสภามหาวิทยาลัย และรองศาสตราจารย์ ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ เป็นอธิการบดี และมีการก่อตั้งวิทยาลัยนานาชาติ (DPUIC) ในปี 2547 และวิทยาลัยนานาชาติจีน (KDCIC) ในปี 2553 เพื่อรองรับผู้ที่ต้องการศึกษาหลักสูตรนานาชาติและเพื่อมุ่งสู่ความเป็นสากล

ตลอด 43 ปีที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตได้ผลิตบัณฑิตออกไปสู่สังคมรวมกว่า 79,524 คน แบ่งเป็นระดับปริญญาตรี 74,518 คน ระดับปริญญาโท 5,000 คน และระดับปริญญาเอก 6 คน โดยมีบุคลากรรวมทั้งสิ้น 1,200 คน มีสัดส่วนอาจารย์ระดับปริญญาเอก 17.06% ระดับปริญญาโท 75.78% มีนักศึกษาทุกระดับกว่า 20,000 คน นับเป็นสถาบันการศึกษาที่ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชนอย่างกว้างขวาง

ด้วยปณิธานอันแน่วแน่ของผู้ก่อตั้งที่จะสร้างเยาวชนไทยให้เป็นพลเมืองดีของ สังคม เป็นนักธุรกิจที่มีทั้งความรู้ ความสามารถ และจรรยาบรรณในวิชาชีพ เพื่อจะได้เป็นกำลัง สำคัญของชาติ เพราะมีความเชื่อว่า “นักธุรกิจเป็นผู้สร้างชาติ” ยังผลให้สถาบันการศึกษาแห่งนี้ สถาปนาขึ้นโดยเน้นการเรียนการสอนทางด้านธุรกิจสมเป็น “แหล่งวิชาการประสานความรู้ธุรกิจ”

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตมีทั้งหมด 12 คณะ ในการเรียนภาคปกติ ได้แก่ คณะบริหารธุรกิจ คณะการบัญชี คณะเศรษฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ ปรีดีพนมยงค์ คณะศิลปศาสตร์ คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะวิทยาศาสตร์ประยุกต์ คณะนิเทศศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 2 ภาคหลักสูตรภาษาอังกฤษ ได้แก่ วิทยาลัยนานาชาติ และวิทยาลัยนานาชาติจีน (มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2551)

2.5.1 คณะบริหารธุรกิจ

คณะบริหารธุรกิจ มีนักศึกษาจำนวนกว่า 5,000 คน เป็นคณะที่มีนักศึกษาจำนวนมากที่สุดในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เปิดสอนทั้งสิ้น 8 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาการเงิน สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ สาขาวิชาการตลาด สาขาวิชาการจัดการ สาขาวิชาการธุรกิจต่างประเทศ สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน และ สาขาวิชาการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว มีรายวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนมากกว่า 150 วิชาภายใต้การดูแลของคณาจารย์ในคณะทั้งสิ้น 68 ท่าน

ปรัชญา “ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ความสามารถในการดำเนินการดำเนินธุรกิจ ตามมาตรฐานสากล และถึงพร้อมด้วยคุณธรรม”

ปณิธาน “สร้างนักธุรกิจ ที่ถึงพร้อมด้วยคุณธรรมและคุณวุฒิ”

วิสัยทัศน์ “เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ เพื่อพัฒนาความพร้อมของบัณฑิต มุ่งสู่การเป็นผู้ประกอบการและมีงานทำ”

พันธกิจ

- 1) ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถในศาสตร์ธุรกิจ พร้อมด้วยคุณธรรม และจริยธรรม
- 2) ผลิตงานวิจัยและผลงานทางวิชาการ
- 3) ให้บริการวิชาการแก่องค์กรธุรกิจ ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งองค์กรขนาดใหญ่และขนาดย่อม
- 4) สร้างผู้ประกอบการขนาดย่อม
- 5) ร่วมสร้างสรรค์ชุมชนและสังคม
- 6) ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และศาสนา
- 7) สร้างเครือข่ายร่วมกับองค์กรภาครัฐและเอกชน สถาบันการศึกษาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ
- 8) สร้างความพร้อม เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน AEC

2.5.1.1 แนวคิดคณะบริหารธุรกิจ 3S

ทุกวันนี้ โลกเล็กลงและเปลี่ยนแปลงไปเร็วเนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศที่ก้าวรุดหน้าไม่หยุดยั้ง ความต้องการของมนุษย์ที่เพิ่มขึ้นทั้งเรื่องความสะดวกสบาย ความทันสมัย ความแปลกใหม่ ทำให้การแข่งขันของธุรกิจทั้งในประเทศและระหว่างประเทศรุนแรงยิ่งขึ้น การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลาและแน่นอน จึงหมดยุคการวางกลยุทธ์ระยะยาว ต้องเตรียมพร้อมที่จะปรับเปลี่ยน การที่ภาครัฐและเอกชนเลือกเฟ้นเฉพาะบัณฑิตที่มีคุณลักษณะเด่นทั้งเชิงทฤษฎี และปฏิบัติเพื่อรับเข้าทำงาน ก็เพราะต้องการคนที่พร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง

คณะบริหารธุรกิจ ตระหนักในประเด็นนี้ดี จึงกำหนดกลยุทธ์ในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะ สอดคล้องกับความต้องการดัง กล่าว ภายใต้แนวความคิด “3S”

1. Study: ความเข้มแข็งทางวิชาการ นักศึกษาจะได้รับความรู้ที่จำเป็นต่อการประกอบ อาชีพในอนาคต เช่น ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ ความรู้ทางภาษาอังกฤษ ความรู้ใน การพัฒนาองค์กรในสภาพแวดล้อมการแข่งขันทางธุรกิจระดับนานาชาติ เป็นต้น ทางคณะฯ ยังมี โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษากับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในภูมิภาค อาทิ จีน เวียดนาม มาเลเซีย เพื่อเปิด โอกาสให้นักศึกษามีประสบการณ์ทางวิชาการที่กว้างขวางขึ้น

2. Skill: การฝึกฝนทักษะในการเป็นนักธุรกิจ นักศึกษาจะมีโอกาสลงมือทำธุรกิจอย่าง จริงจัง ฝึกทักษะการเป็นนักธุรกิจจริงอย่างเข้มข้น ผ่านทางบริษัทจำลอง ตลาดหุ้นจำลอง ศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพทางธุรกิจ (Business Intelligence Center: BIC) และ BA Market Place เป็นการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาก่อนออกไปเผชิญโลกธุรกิจที่แข่งขันกันอย่างรุนแรง

3. Success: การปฏิบัติงานจริงทางธุรกิจ นักศึกษาจะได้รับโอกาสนำความรู้และทักษะ จาก 2S ไปใช้ปฏิบัติงานจริงกับองค์กรที่มีชื่อเสียงทั้งภาครัฐและเอกชน อาทิ กระทรวงพาณิชย์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ผ่านแผนการศึกษาแบบสหกิจศึกษา

2.5.1.2 หลักสูตรที่เปิดสอนในคณะบริหารธุรกิจ

1) ระดับปริญญาตรี มี 8 หลักสูตร ดังนี้

- สาขาวิชาการเงิน
- สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์
- สาขาวิชาการตลาด
- สาขาวิชาการจัดการ
- สาขาวิชาธุรกิจระหว่างประเทศ
- สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม
- สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน
- สาขาวิชาการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว

2) ระดับปริญญาโท มีการเปิดสอน 2 หลักสูตร ดังนี้

2.1) หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (M.B.A) มี 10 กลุ่มสาขาวิชาเอก ประกอบกลุ่มวิชาด้วยดังนี้

- กลุ่มวิชาการจัดการการตลาด
- กลุ่มวิชาการจัดการการเงิน

- กลุ่มวิชาการจัดการ
- กลุ่มวิชาการบัญชี
- กลุ่มวิชาการจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ
- กลุ่มวิชาการจัดการทางวิศวกรรม
- กลุ่มวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ
- กลุ่มวิชาการประกอบการ
- กลุ่มวิชาการจัดการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์
- กลุ่มวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน
- กลุ่มวิชาการจัดการธุรกิจประกันวินาศภัย

2.2) หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจอาเซียน (M.B.A ASEAN Business)

3) ระดับปริญญาเอก

2.5.2 คณะนิติศาสตร์

เริ่มดำเนินการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ปริญญาโท และปริญญาเอก พ.ศ. 2547 คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ ได้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้หลักสูตรทุกหลักสูตรทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของสังคม และเพื่อสนองตอบต่อหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน โดยจะเน้นหนักการผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่มีความรอบรู้ในกฎหมายเฉพาะสาขา ไม่ว่าจะเป็นสาขากฎหมายธุรกิจ กฎหมายมหาชน หรือกฎหมายอาญา ควบคู่ไปกับการสร้างจิตสำนึกในหลักวิชาชีพนักกฎหมาย และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

ดังนั้นนักศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย สามารถนำกฎหมายที่ศึกษามาปรับใช้กับกรณี ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและเป็นธรรม มีความรอบรู้ในกฎหมายทั้งในด้านทฤษฎี และในด้านปฏิบัติ อันเป็นการส่งเสริมและเตรียมความพร้อมที่จะประกอบอาชีพกฎหมายด้านต่าง ๆ เช่น ผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ นิติกร ที่ปรึกษากฎหมาย อาจารย์สอนกฎหมายในมหาวิทยาลัย ข้าราชการ หรือทำงานในองค์กรเอกชน หรือประกอบอาชีพอิสระ สามารถในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข มีคุณภาพและความพึงพอใจ สามารถเลือกอาชีพตามความถนัดและความสนใจของตนเองได้

ปรัชญา : นักกฎหมายต้องรับผิดชอบต่อสังคม

ปณิธาน : นักกฎหมายต้องถึงพร้อมด้วยคุณธรรมและความรู้

2.5.2.1 หลักสูตรที่เปิดสอนในคณะนิติศาสตร์

- 1) ระดับปริญญาตรี
- 2) ระดับปริญญาโท มีการเปิดสอน 3 หลักสูตร ดังนี้
 - หมววิชา กฎหมายเอกชน และกฎหมายธุรกิจ
 - หมววิชา กฎหมายมหาชน
 - หมววิชา กฎหมายอาญา และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
- 3) ระดับปริญญาเอก

2.5.3 คณะนิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จัดการศึกษาระดับปริญญาตรี โท เอก ตั้งแต่ปีการศึกษา 2532 โดยมุ่งผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพทางวิชาการ มีความสามารถและความชำนาญจากการฝึกปฏิบัติงานจริง และเตรียมความพร้อมให้บัณฑิตของคณะสามารถปฏิบัติงานได้ทันทีเมื่อสำเร็จการศึกษา มีความสามารถและทักษะด้านการสื่อสารเพื่อการทำงานทั้งในภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และภาคธุรกิจ เอกชน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการทำงานในองค์กรหรือสถานประกอบการ มีความเข้าใจกว้างขวาง ลึกซึ้งเพียงพอที่จะพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบ ทั้งมีแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องในการศึกษาค้นคว้าวิจัย ประเมินผล และการวางแผนงานเพื่อที่จะใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาในการทำงานด้านนิติศาสตร์ หรือการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2.5.3.1 หลักสูตรที่เปิดสอนในคณะนิติศาสตร์

- 1) ระดับปริญญาตรี มี 6 หลักสูตร ดังนี้
 - สาขาวิชาการโฆษณา
 - สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์
 - สาขาวิชาการสื่อสารการตลาด
 - สาขาวิชาวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์
 - สาขาวิชาวารสารศาสตร์
 - สาขาวิชาภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล
- 2) ระดับปริญญาโท มี 2 หลักสูตร ดังนี้
 - กลุ่มวิชานิติศาสตร์สื่อสารมวลชน
 - กลุ่มวิชานิติศาสตร์สื่อสารการตลาด
- 3) ระดับปริญญาเอก

2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของ นักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตที่สำคัญ มีดังนี้

เพ็ญประภา เจริญสุข และ อนุวัต เจริญสุข (2554) ได้ศึกษาเรื่องภาษาอังกฤษกับการ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยสู่ความเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2015 มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ ข้อพึงตระหนักต่อการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยสู่ ความเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2015 ที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมอาเซียนให้เป็นตลาดและ ฐานผลิตเดียวที่มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมือ และเงินทุนอย่างเสรี ภายในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) ผลการศึกษาพบว่า ในอีก 4 ปีข้างหน้า จะเกิดการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ ไทยในรูปแบบของความเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แรงงานไทยจะเป็นกลุ่มที่ได้รับ ผลกระทบอย่างเห็นได้ชัด การที่ประเทศไทยมีแผนและกลยุทธ์เพื่อเตรียมคนในประเทศให้พร้อม นั้นนับว่าเป็นสิ่งสำคัญและเร่งด่วน การประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่ประชาชนชาวไทยเป็น กุญแจสำคัญและ เป็นบันไดขั้นแรกแห่งการพัฒนาและความร่วมมือของคนไทยทั้งชาติ การสร้างความเข้าใจและตระหนักต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของไทยควรเริ่มตั้งแต่กลุ่ม นักเรียนและนักศึกษา ซึ่งจะเป็นกลุ่มแรงงานหลักใน 4 ปีอันใกล้นี้ ดังนั้นพวกเขาจึงควรเตรียมตัว ให้พร้อม และวางพื้นฐานของตนเองให้ดี อันดับแรก ต้องมีความพร้อมในสาขาวิชาหลักที่มี ความต้องการ คือ 7 สาขา ที่ได้จัดทำข้อตกลงยอมรับร่วมกันไว้ คือ วิศวกรรม พยาบาล สถาปัตยกรรม การสำรวจ แพทย์ ทันตแพทย์ และนักบัญชี ในขณะเดียวกันต้องมีการเตรียมพร้อม ด้านภาษาอังกฤษ สำหรับใช้ในการสื่อสารและการทำงาน นอกจากนี้ หากแรงงานไทยมีพื้นความรู้ ทางภาษาอังกฤษที่ดีจะสามารถสร้างโอกาสที่ดีให้ตนเอง เพราะไม่เพียงแต่จะทำงานในประเทศไทย ได้เท่านั้น แต่ยังสามารถทำงานในต่างประเทศได้อีกด้วย รวมทั้งยังเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้กับ ตนเองเพราะเราสามารถสื่อสารกับคนได้ทั้งโลกด้วยภาษาอังกฤษ ทำให้เราสามารถรับรู้ เรื่องราวต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น

ชุมศักดิ์ อินทร์รัชย์, สมเกียรติ พ่วงรอด, และ อ้อมใจ วงษ์มณฑา (2546) ได้ศึกษาเรื่อง ความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนในการพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง เพื่อรองรับการพัฒนาเขตการค้าอาเซียน (AFTA) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและลักษณะ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนาฝีมือแรงงานของห้าจังหวัดภาคใต้ ตอนล่าง เพื่อรองรับการพัฒนาเขตการค้าเสรีอาเซียนในด้านแรงงาน ด้านการปฏิบัติการ ด้านการตรวจสอบและประเมินผล ด้านการปรับปรุงพัฒนา ศึกษาความรู้ความสามารถและ ทักษะการปฏิบัติงานของแรงงานใน 6 สาขา ได้แก่ 1) การพาณิชยกรรม 2) การสื่อสารโทรคมนาคม

3) การอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) อุตสาหกรรมทั่วไป 5) อุตสาหกรรมตามข้อกำหนด และ 6) การขนส่งสินค้า รวมทั้งศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะในการพัฒนาฝีมือแรงงานระหว่าง ภาครัฐและภาคเอกชน ผลการศึกษาพบว่า แรงงานที่ได้รับการพัฒนาที่มีอยู่ในภาวะปัจจุบัน ในภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา และสตูล มีความรู้ความสามารถในการ ปฏิบัติงานและทักษะในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง การพัฒนาฝีมือแรงงานสอดคล้องกับ การพัฒนาเขตการค้าเสรีอาเซียน อยู่ระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ โดยข้อเสนอแนะควรมีการพัฒนา ฝีมือแรงงานให้ทัดเทียมกับประเทศอื่นและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล เช่น ภาษาอังกฤษและ ทักษะอาชีพ ที่ต่างประเทศต้องการ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ได้ทราบและเข้าใจในการ พัฒนาเขตการค้าเสรีอาเซียน สถาบันการศึกษาควรจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดแรงงานโดยร่วมมือกับภาคเอกชนในการจัดแหล่งฝึกประสบการณ์

สุเทพ พันประสิทธิ์ (2556) ได้ศึกษาการเตรียมความพร้อมของโรงเรียนมัธยมศึกษาไทย เพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนตามหลักสูตรการเตรียมความพร้อมของสถาบันศึกษาในสังกัด สพฐ. ตามโครงการ สปิริตออฟอาเซียน (Spirit of ASEAN) โดยใช้โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนของโรงเรียนในโครงการสปิริตออฟอาเซียน ในภาพรวมมีความรู้และทักษะทางภาษาอังกฤษอยู่ในระดับดี และมีความรู้และทักษะทางภาษา อาเซียนอยู่ในระดับดี และมีความรู้และทักษะทางด้านสังคมอยู่ในระดับดี และมีความรู้ทักษะ ทางด้านวัฒนธรรมอยู่ในระดับดี และด้านเจตคติอยู่ในระดับดี ซึ่งความรู้ทั้งหมดมีความสอดคล้อง กับลักษณะอันพึงประสงค์การเป็นเด็กไทยหัวใจอาเซียน

นฤมล สุมรรคา (2554) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมของบุคลากรทางบัญชีเพื่อ รองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน : กรณีศึกษาสถานประกอบการ จังหวัดสระบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความรู้ ระดับความพร้อม และปัจจัยส่วนที่มีผลต่อความพร้อมในการรองรับ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของบุคลากรทางบัญชีในสถานประกอบการจังหวัดสระบุรี โดยใช้การ วิจัยเชิงปริมาณและใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยกลุ่มตัวอย่างคือ บุคลากรทางบัญชี ในสถานประกอบการอำเภอหนองแคและอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่าบุคลากร ทางบัญชีในสถานประกอบการส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน อยู่ในระดับปานกลาง ในด้านมีความพร้อมของบุคลากรทางบัญชีด้านวิชาชีพบัญชี อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านภาษาอยู่ในระดับมาก และด้านกฎหมายอยู่ในระดับมาก และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมาก และยังพบว่าเพศและอายุ ที่แตกต่างไม่มีผลต่อ ความพร้อมของบุคลากรทางบัญชีในด้านวิชาชีพบัญชี ด้านภาษา ด้านกฎหมาย และด้านเทคโนโลยี

สารสนเทศในการรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อความพร้อมทางด้านภาษาของบุคลากรทางบัญชี โดยผู้มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมีความพร้อมด้านภาษาน้อยกว่าผู้มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี และยังพบว่าความรู้ความเข้าใจของบุคลากรทางบัญชีเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีความสัมพันธ์กับระดับความพร้อมของบุคลากรทางบัญชีในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและด้านวิชาชีพอยู่ในระดับน้อย แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับความพร้อมทางด้านภาษาและด้านกฎหมาย

กนกวรรณ สมรักษ์ (2555) ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และแนวโน้มพฤติกรรมต่อเรื่องประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน AEC มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และแนวโน้มพฤติกรรม เกี่ยวกับเรื่องประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ของคนทำงานในกรุงเทพมหานครที่จบการศึกษาดั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีอายุตั้งแต่ 21 – 60 ปี ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบบสำรวจ (Survey Research Method) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอยู่ในระดับมากที่สุด และมีทัศนคติต่อเรื่องประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ซึ่งเป็นทัศนคติเชิงบวก มีแนวโน้มพฤติกรรมที่จะปรับตัวเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมากที่สุด และยังพบว่าการเรียนรู้ที่แตกต่างกันมีผลทำให้การรับรู้ทัศนคติและแนวโน้มพฤติกรรมต่อเรื่องประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน AEC ที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติในเชิงบวกมีแนวโน้มพฤติกรรมในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ศึกษาภาษาต่างหลักและภาษาต่าง ๆ ในกลุ่มอาเซียนเพื่อปรับตัวรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและมีแนวโน้มการแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามด้วย

เอกราช อะมะวัลย์ (2554) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนช่างฝีมือทหาร ในการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนช่างฝีมือทหาร ในการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรมุ่งสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนช่างฝีมือทหารในการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรมุ่งสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 เป็นการศึกษาทางเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกผลการวิจัยพบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาต่อการเข้าเป็นประชาคมอาเซียนได้แก่ ปัจจัยด้านความเข้าใจ เพื่อสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยศักยภาพบุคลากร ที่ต้องได้รับการพัฒนาให้มีทักษะที่เหมาะสม มีความชำนาญการที่สอดคล้องกับการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรม ได้รับการเพิ่มโอกาสในการหางานทำ รวมทั้งมีการพิจารณาแผนผลิตกำลังคน และปัจจัยคุณภาพมาตรฐาน เพื่อส่งเสริมการหมุนเวียนของนักศึกษาและครู

อาจารย์ในอาเซียน ให้มีการยอมรับในคุณสมบัติทางวิชาการร่วมกัน ตลอดจนส่งเสริมและเพิ่มพูนความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน รวมถึงปัจจัยการเปิดเสรีการศึกษาประกอบด้วย การจัดทำความตกลงยอมรับร่วมด้านการศึกษา การพัฒนาความสามารถประสบการณ์ในสาขาวิชาชีพสำคัญต่าง ๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านการเป็นนานาชาติ ในประเด็นภาษาอังกฤษเป็นหลัก ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อสะดวกในการติดต่อสื่อสารกับชาวต่างชาติ และในด้านการประกอบอาชีพ เพื่อให้เกิดความพร้อมของสาขาอาชีพที่ศึกษาในปัจจุบันอีกด้วย